

नैपालको पहिलो बौद्ध मासिक आनन्दभूमि

२०६८ सिपुत्रिमा-माघ पूर्णिमा वर्ष ३९
बु.सं. २५५५

अंक १०
ने.सं. ११३२

The Ananda Bhoomi (Year 39, Vol. 10)
A Buddhist Monthly : February/March 2012

प्रमुख सल्लाहकारः

भिक्षु कुमार काशयप महास्थविर (प्रमुख, आ. कु. वि.)
भिक्षु मैत्री महास्थविर (अध्यक्ष, आ. कु. वि. संस्था)

सल्लाहकार : भिक्षु धर्मर्ति (सचिव, आ.कु.वि.)

व्यवस्थापक : भिक्षु अस्सन्जि, आनन्द कुटी विहार, ४२७९४२०

व्यवस्थापन सहयोगी : भिक्षु सरणांकर

वितरण तथा अर्थ : भिक्षु पियदस्ती

वितरण सहयोगी : विवेक महर्जन

लेखा व्यवस्थापन: सुरेश महर्जन, स्वयम्भू

आवरण डिजाइन/मित्री सेटिङ़ : विनोद महर्जन

कम्प्यूटर सज्जा : राजकुमार छुका, छ्वप

सम्पादन सहयोगी

भिक्षु वजिरज्ञाण, बुद्धविहार भृकुटीमण्डप

सम्पादक/प्रकाशन संयोजकः

कोण्डन्य

बुद्धविहार भृकुटीमण्डप, ४२२६७०२

वितरणार्थ सहयोगीहरः

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), शाक्य वाच शप-बनेपा, अ. इन्द्रावती, सुश्री वीणा कंसाकार, सुश्री शकुन्तला प्रधान, श्रीमती केशरी वज्राचार्य, सुवर्णमुनि शाक्य (मैरहवा), नरेश वज्राचार्य (बुट्टवल), विद्यादेवी शाक्य (बुट्टवल), याम शाक्य (वेनी), सर्जु वज्राचार्य, देवेन्द्र शाक्य (पात्पा), उत्तममान बुद्धाचार्य (पोखरा), कृष्णप्रसाद शाक्य (बाग्लुङ), विजय गुरुङ (लमजुङ)।

मुद्रणः

आईडियल प्रिन्टिङ प्रेस, ग्वार्को, ललितपुर, फोन: २९२०२३५

प्रकाशकः

आनन्दकुटी विहार

आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भू, फोन: ४२७९४२०
का.जि.द.नं. ३४/०३४/०३५/म.क्ष.हु.नि.द.नं. ७/०६९/६२

वार्षिक रु. १५०/-

एकप्रति रु. २०/-

आनन्दभूमि

बुद्धवचनामृत

कुम्भ'पमं कायमिमं विदित्वा-नगरुपमं चित्तमिदं ठपेत्वा ।

योधेथ मारं पञ्जावुधेन-जितञ्च रक्षे अनिवेसनो सिया ॥

अर्थात् : यो शरीर फुटेर जाने माटोको घडाजस्तो सम्भवी, चित्तलाई नगर समान् सुरक्षित गरी, प्रज्ञास्त्री शस्त्रले मारसँग युद्ध गर, जितिसकेपछि अनासक्त भई आफ्नो चित्तलाई रक्षागी बस ।

थ शरीर तज्यानावनीगु ग्वपचा थैं धकाः सीका, चित्तयात नगर समान् सुरक्षित यानाः, प्रज्ञा-शस्त्रं मारयात त्याकि, त्याकेधुकाः अनासक्त जुयाः थःगु चित्त रक्षा यानाःच्यै ।

Remember, this body is like a fragile clay pot, make your mind a fortress and conquer Mara with the weapon of wisdom. Guard your conquest always.

- धम्मपद, ४०

सम्पर्क कार्यालय

आनन्द भूमि

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।

फोन: ४२७९४२०

E-mail : anandakutivihar@gmail.com

gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com

anandakutivihar@ntc.net.np

Website: anandakutivihar.com.np

www.anandabhoomi.com

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौं ।

सम्पादकीय

सन्दर्भ माघ-पूर्णिमा

हरेक पल, हरेक दिनले आ-आफ्ना महत्त्व बोकेका हुन्छन् जरिबेला महत्त्वपूर्ण घटनाहरू, कामहरूको थालनी एवं सम्पन्न एको हुन्छ । यसमा पनि पूर्णिमाको अभ्य विशेष महत्त्व हुन्छ । पूर्णिमाको अर्थ पूर्णता एवं भरिभराउ भन्ने बुझिन्छ र यो दिनमा कुनै पनि घटना हुनुलाई शुभलक्षणको साथसाथै सकारात्मक रूपमा लिइन्छ । बौद्ध जगतमा पनि पूर्णिमाका दिनहरूलाई विशेष महत्त्वका साथ हेर्ने गरिन्छ । किनभने, यी पूर्णिमाका दिनहरूमा भगवान् बुद्धको जीवनकालका घटना एवं बुद्धधर्मसम्बन्धी अन्य घटनाहरू भएको बौद्ध ग्रन्थहरूमा पाउँछौं । जस्तोकी-भगवान् बुद्धको जन्म, बुद्धत्व प्राप्ति एवं महापरिनिर्वाण बैशाख पूर्णिमा, गृहत्याग एवं धर्मचक्रप्रवर्तन दिवस आषाढ पूर्णिमा, सप्ताट अशोकले धर्म प्रचारार्थ आफ्ना धर्मदूतहरू चारैतिर पठाएको जेष्ठ पूर्णिमामा जस्ता घटनाले यी पूर्णिमाका दिनहरू विशेष महत्त्वका छन् ।

त्यस्तै महत्त्व र विशेषता बोकेका पूर्णिमा हो-माघ पूर्णिमा । यस दिनमा पनि बुद्धकालीन ३ वटा घटना भएको कुरा बुद्धकालीनग्रन्थहरूबाट थाहा पाउन सकिन्छ । पहिलो घटना हो- ब्राह्मण कूलका दुईजा भिक्षुहरू सारिपुत्र र मौदगल्यायनलाई भगवान् बुद्धले यही माघ पूर्णिमाको दिनमा अग्रश्रावक एवं धर्मसेनापति घोषणा गर्नुभयो । त्यस्तैगरी, दोस्रो घटना हो- भगवान् बुद्धले यही दिनमा १२५० जना भिक्षुहरूलाई भेला गराई प्रातिमोक्षको उपदेश दिनुभएको थियो । यस अन्तर्गत बुद्धले अत्यन्तै प्रजातान्त्रिक शैली अपनाएको देखिन्छ जस्तो की- भिक्षु बन्ने, बनाउने कार्यमा वहाँले दुर्गम ठाउँ भएमा कम्तिमा पाँचजना, सुगम ठाउँ भएमा कम्तिमा दशजना भिक्षुहरूको गणपूरक संख्या आवश्यक हुने नियम बनाउनुभयो । त्यस्तैगरी,

वहाँले बुद्धशासनमा अथवा संघ-पद्धतिमा त्यतिबेलाका समयमा नै गणतन्त्रात्मक शैली अपनाएको देखिन्छ जहाँ संघसदस्यता प्रदान गर्नसक्ने विधि, प्रतिवेदन दिने प्रक्रिया, प्रज्ञप्ति-प्रस्तावमा विवाद भएमा मतदान गर्ने प्रावधान स्थापित गरेको पाइन्छ । यसरी अहिलेको विकसित र गतिशील समयमा प्रजातन्त्र, गणतन्त्र जे सुकै तन्त्रका कुरा गरे पनि वास्तविक रूपमा त्यो विधिविधान लागू भएको पाईदैन तर बुद्धकालीन समयमा त्यस प्रकारको प्रजातान्त्रिक एवं, गणतन्त्रात्मक शैलीलाई व्यावहारिक रूपमा लागू गरेर भिक्षु संघको लागि सहजताको वातावरण सिर्जना गर्नुभएको पाइन्छ । र तेस्रो घटना हो, यही माघ पूर्णिमाको पवित्र दिनमा भगवान् बुद्धले आजको ३ महिनापछि अथवा बैशाख पूर्णिमाको दिन मैले निर्वाण प्राप्त गर्नेहु भनेर घोषणा गर्नुभयो । विगत आगत वा अतीत अनागत सबैको ज्ञाता तथागत शास्ताले यसरी आफ्नो निर्वाण हुने दिन उद्घोष गरेकाले माघ पूर्णिमालाई आयु-संस्कार परित्याग दिवस पनि भन्ने गरिन्छ र बौद्ध जगतले यस दिनलाई विशेष महत्त्वले हेर्ने र विविध कार्यक्रम गरी माघपूर्णिमा मनाउने गर्दछन् ।

यसरी, यी तीनवटा महत्त्वपूर्ण घटनाहरूको संयोगका कारण माघ-पूर्णिमा पनि बौद्ध समुदाय, बुद्धधर्मका लागि गौरवको, खुशीको दिन हो । तथागत शास्ताले जसरी आफ्नो निर्वाण बारे पूर्व जानकारी प्राप्त गर्नुभयो त्यसरी हामी आम मानिसले त त्यस प्रकारको जानकारी प्राप्त गर्न नसकिएला तर एक दिन अवश्य मर्नुपर्छ भन्ने कुरालाई आत्मसात गरी आफूले गर्ने क्रियाकलापलाई जति सकिन्छ त्यति सुधारोन्मुख बनाउँदै लानु र पूण्यसाधनामा आफूलाई समर्पित गर्नु नै हाम्रो बुद्धिमानी हुनेछ ।

३

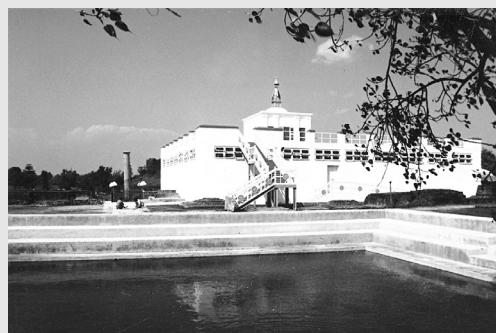
आनन्दभूमि

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	कर्म र कर्मफल-२	भिक्षु अश्वघोष महास्थविर	४
२.	धर्म सेवा : निस्वार्थ सेवा	सत्यनारायण गोयन्का	६
३.	धर्मोदय र खोपाको देवता	केशरी वज्राचार्य	७
४.	धर्म गुरुहरूलाई अनुरोध	चन्द्र गुरुङ तथा धनबहादुर लामा	९
५.	अज्ञानताको कारणबाट म र मेरो विषय भ्रम	लोकबहादुर शाक्य	१०
६.	धर्मभिरु बनाइँदै धर्मनिरपेक्षता	भोगीराज चाम्लिड	१३
७.	धर्म र संस्कृति एउटै होइन	प्रेम बहादुर वज्राचार्य	१५
८.	बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-८	दुण्ड बहादुर वज्राचार्य	१६
९.	कोरिया सरकारले बुद्धबारे भ्रम सच्याउने	देवेन्द्र सम्बाहाम्फे	१८
१०.	भिक्षु महासंघयात चक्र-पौ	हेरारत्न शाक्य	२०
११.	विवशता जिन्दगी	राज शाक्य	२२
१२.	धर्म-शाकच्छाया म्ये	लाभरत्न तुलाधर	२२
१३.	A Happy Married Life-२	K. Sri Dhammananda	२३
१४.	BUDDHISM IN THE WEST	Kishore Sherchand	२५
१५.	बौद्ध गतिविधि		३०

“लुम्बिनी भ्रमण वर्ष २०१२”

सफल होस् भनी
हार्दिक शुभकामना व्यक्त
गर्दछौं ।

मिलन बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड

हवनाल्लाह, पाको, न्यूरोड, काठमाडौं ।

फोन: ४२३१०३६, ४२२२०६५, फ्याक्स: ४२१६१६७

कर्म र कर्मफल-२

३. कर्मनियम :

कामअनुसार मानिसको जात र नाम पनि परिवर्तन हुँदैजान्छ । कर्मफलको भोग अवश्यम्भावी छ । यसर्थ बुद्ध भन्ननुहुन्छ—

न जच्चा वसलो होति, न जच्चा होति ब्राह्मणो, कम्मना वसलो होति, कम्मना होति ब्राह्मणो ।

भावार्थ : जन्मले कोहिपनि नीच-चण्डाल हुँदैन, जन्मले कोही ब्राह्मण पनि हुँदैन । व्यक्तिको कर्म वा कामले नै नीच हुन्छ, कामेले ब्राह्मण हुन्छ ।

धेरै अधिको कुरा हो । बुबा बिरामी भएर बीर अस्पतालमा भर्ना हुँदा म पनि एक दुई महिना बिरामी कुरुवा बसेको थिएँ । त्यसबेला त्यहाँ नाकमा फुली भएकी एउटी राम्री केटीले बढारिरहेको देखैँ । मैले सोधैँ— ए, तिमी त बढार्ने मान्छेजस्तो त छैन नि । किन के भएर यो काममा लागेकी ?

तिनले जवाफ दिइन्— हजुर म ब्राह्मण कुलमा जन्मेकी केटी हुँ । एकजना पोडेसँग कसरी कसरी प्रेमजालमा फस्न पुगौँ । त्यो पोडे दरवारमा कुचो लगाउने व्यक्ति थियो । म पनि दरबारमा काम गर्थै । हामी दुईमा माया बस्यो । बिवाह गरेर हाल म पोडेनी भएँ । मलाई माझीघरमा भित्र्याउँदैनन् । तसर्थ ब्राह्मणी भएपनि यस्तो काम गरिराखेकी छु । अब म पाडेनी भइसकें । त्यसको कुराबाट थाहा हुन्छ, मानिसको

॥ भिक्षु अश्वघोष महास्थविर
मानिसले पाप कर्म गर्दा
पनि धर्मकर्म गर्दा पनि चित्तले
कल्पना गरी मनलाई अधि राख्वेर
मात्र गर्ने गर्दछ । चेतना नभएको
अथवा मनले थाहा नपाउने गरी
प्राणीहिंसा भएछ भने पनि त्यसको
पापभोग गर्न नपर्ने हुन्छ ।

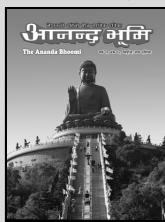
कामले नै नीच हुन्छ, कामले नै उच रहन्छ । यो उँचनीचको भेदभाव हाम्रो समाजमा मात्र अत्यधिक छ । यो हिन्दूस्तान देशबाट भित्रिएको रोग हो ।

अरु पनि एक दुईवटा उदाहरणको उल्लेख गर्नु उचित होला । पहिला आनन्दकुटी विहारमा दूध दिन आउने कसाही एकजना थियो । उसलाई सबैले ज्यापू भन्थे । मैले सोधैँ— तिमीलाई ज्यापू पनि भन्छन्, कसाही पनि भन्छन् किन हो ?

उसले भन्यो— हो म पहिला ज्यापू थिएँ । मैले कसाही महिलासँग प्रेमविवाह गरै । अब म पनि कसाही भएँ । अब खेती गर्दिन । भैसि पालेर दूध बेच्ने गर्छु । यसबाट पनि स्पष्ट हुन्छ, काम अनुसार मानिसले त्यसको

परिणाम भोग्नु पर्दछ । एक जना ब्राह्मणले जुता सिउने र पालिस लगाउने काम गरेर सार्की बन्यो । भारतको अम्बेडकर सार्की भएर पनि धेरै पढेर मन्त्री बने, बुद्धमार्गी भए । लाखौलाख दलित वर्गलाई उनले बुद्धमार्गी हुन प्रभावित पारी जातिभेदबाट पार लगाइदिए । उनको प्रयासले हिन्दूस्तानको राष्ट्रिय भण्डामा र नोटमा धर्मचक्र तथा अशोकको चिन्ह राखियो । अम्बेडकरले राम्रो असल काम धेरै गरेर गए । उनलाई अब करोडौं बम्बई र नागपुरबासीहरूले बोधिसत्त्वका रूपमा मानेका छन् । कामले नै ठूलो

यस अङ्क

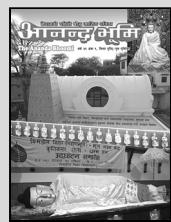

आनन्दकुटी भित्रिएको

पढौं पढाउौं, समयमै वार्षिक ग्राहक बनौं

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं, फोन: ४२७१४२०
E-mail : anandakutivihar@gmail.com, anandakutivihar@ntc.net.np
gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com

गताङ्कमा

आनन्दकुटी

ब्यक्ति हुने, कामले नै राम्रो फल प्राप्त हुने कुराको यो एउटा ज्वलन्त उदाहरण हो । त्यसैले गौतम बुद्धले भन्नुभएको छ— “यादिसं वपते बीजं तादिसं हरते फलं” अर्थात् जस्तो बीज रोप्छौ, त्यस्तै फल प्राप्त हुन्छ । राम्रो काम गर्दा राम्रो फल प्राप्त हुन्छ, नराम्रो काम गर्दा नराम्रो नै फल भोग्नुपर्छ ।

४. धम्मनियामः प्रकृतिको स्वभावअनुसारले गतिविधि चलिरहेको हुन्छ । विज्ञानले जितिसुकै उन्नति गर्दा पनि प्रकृतिलाई आफ्नो वशमा पार्न सकेको छैन । नयाँ नयाँ औषधिहरू बनिरहेका छन्, त्यसैगरी नयाँ रोगहरू पनि देखिएको छ । पहिला क्षयरोग अति भयानक र डरलागदो थियो, तर आजकल यो त्यति डरलागदो रोग रहेन । अब क्यान्सरको रोग निस्कियो, त्यसको पनि औषधि बन्न लाग्यो । पहिला नै होश पुऱ्याएमा क्यान्सरजस्तो रोग पनि निको पार्न सकिन्छ । फेरि अब मानिसका लागि एड्स भन्ने घातक रोग देखिएको छ ।

भुइँचालो आउने, बाढी आउने, आगो लाग्ने, रोग फैलिने, हुरीबतास चल्ने, यो लोकमा भिज्ने, तरल हुने र बग्ने, हावाको स्वभाव हल्लिने र घचेट्ने, पूथीको स्वभाव गहुँगो हुने आदि सबै प्रकृतिको स्वभाव धर्मअनुसार नै भएर हुन्छन् । चर्तुमहाभूतको स्वभाव आफ्नै प्रकारको हुन्छ । कसैले भनेजस्तो हुँदैन । यही प्रकृतिको स्वभाव धर्म हो ।

५. चित्तनियामः चित्तन (चित्त) उत्पन्न हुन्छ, भंग हुन्छ । यसरी चित्त कसैले केही गर्न नपर्न गरी उत्पन्न भएर आउँछ, हराएर पनि जान्छ । जुन काममा पनि चित्त नै पहिला पुगेको हुन्छ । “चेतनाहं भिक्खवे कम्मं वदामि”अर्थात् भिक्षुहरू, चेतना नै कर्म हो भनी तथागत बुद्ध आज्ञा गर्नुहुन्छ - मानिसले पाप कर्म गर्दा पनि धर्मकर्म गर्दा पनि चित्तले कल्पना गरी मनलाई अधि राखेर मात्र गर्न गर्दछ । चेतना नभएको अथवा मनले थाहा नपाउने गरी प्राणीहिसा भएछ भने पनि त्यसको पापभोग गर्न नपर्न हुन्छ । जस्तो हिङ्गिरहेको बेला मनले पनि नदेख्ने, आँखाले पनि नदेख्ने गरी खुद्दाले कुल्वेर स-साना कीराहरू मर्दछन्, जुन कर्मको पाप लाग्दैन । मानिसमा चेतना प्रमुख हो । कुल्याँदा मनले मार्छु भन्ने कल्पना गरेको छैन । कृषकहरूले खेत खन्ने बेला कीराहरू मरे पनि पाप लाग्दैन । खेत खनजोत गर्नु नै धान रोप्ने विचारले हो । परोपकारको

पवित्र विचारले हो । प्राणीलाई मार्छु भनी मनमा धारणा नराखेकाले खेत खन्नेलाई पाप लाग्दैन । त्यस्तै बच्चाहरूले कीराहरू मारेर पाप हुन्छ भन्ने नजाने पनि कमिलाहरू पुठलीहरू आदि मार्दा भन्ने चेतना भएकाले बच्चाहरूलाई पाप लाग्दछ । त्यसैले गौतम बुद्धले भन्नुभएको छ-

मनोपुब्वंगमा धम्मा मनोसेठा मनोमया
मनसा चे पदुट्ठेन भासती वा करोती वा
ततो न दुक्ख्व मन्वेति चक्कं व वहतो पदं ॥

भावार्थः जुनै काममा पनि मन पहिले पुगेको हुन्छ र मन नै प्रमुख भनी मनले नै सबैथोक बनेको हुन्छ। नराम्रो विचारले बोल्दा वा काम गर्दा त्यसको फल गोरुको पछिपछि गहुँगो पांग्रा गुडेर आएसरी विपाक पनि नराम्री मानिसको पछिपछि लागेर आउने हुन्छ ।

चक्खुपाल भन्ने भिक्षु अरहन्त भए पनि आँखा देख्नु हुन्थ्यो । उहाँ धेरैजसो ओहोरदोहोर गर्नु भई चक्मण गरी दिन व्यतीत गर्नुहुथ्यो । वर्षात कालमा जमिन भिजेको ठाउँमा धेरै कीराहरू, गँड्यौलाहरू जमिनमाथि आइराखेका थिए । चक्खुपाल महास्थवीर आँखाले नदेख्ने अन्धा भएको हुनाले कीराहरूलाई देख्नु भएन । खुद्दाले कुल्वेर धेरै कीराहरू मरे । गँड्यौलाहरू मरे । मानिसहरूले कीराहरू मरेको देखेर भिक्षु चक्खुपाललाई दोष दिए, गाली गरे ।

गौतम बुद्धले यी कुरा थाहा पाई आज्ञा गर्नुहुन्छ- चक्खुपाल भिक्षु आँखा देख्दैनन् तर अरहन्त छन् । उसमा प्राणीलाई मार्छु भन्ने चेतना र कल्पना नभएको हुनाले उसलाई पाप लाग्दैन । क्लेश रहित ब्यक्ति पवित्र हुन्छ ।

चेतना अनुसार फल दिने र नदिने सम्बन्धमा अर्को एउटा पनि उदाहरण प्रस्तुत गर्दछु । एकजना डाक्टरले सन्चो नभएकोलाई पेट चिरेर कसर निकाली निरोगी बनाइदिन्छ । एकजना शत्रुले चक्कुले पेट चिरेर मारिदिन्छ । दुबै पक्षबाट चक्कुले पेट चिरिदिने हो, तर डाक्टरले करुणा राखी रोगीको पेट चिर्छ भने शत्रुले मार्ने चेतनाले नै शत्रुको पेट चिरिदिन्छ । त्यसैले चक्कु चलाउने शत्रुलाई पाप लाग्दछ, डाक्टरलाई धर्म हुन्छ । यो चेतनाको कुरा हो, चित्तको स्वभावको कुरा हो । त्यसैले गौतम बुद्धले भन्नु भएको हो- चेतनाहं, भिक्खवे कम्मं वदामि अर्थात् चेतना नै कर्म हो ।

.....क्रमशः

धर्म सेवा : निस्वार्थ सेवा

निःस्वार्थ सेवा धर्म पथको एउटा अभिन्न अङ्ग हो । निःस्वार्थ सेवाद्वारा साधक आफ्नो मुक्तितिर अगाडि बढ्छ । विपश्यना भावनाको अभ्यासबाट साधक विस्तारै मानसिक विकारबाट मुक्त हुन्छ । उसले आपू भित्रको शान्ति र सुखको अनुभव गर्छ किनभने ऊ दुःखबाट मुक्त भइसकेको छ । उसले केही अंश मात्र भएपनि दुःखबाट मुक्तिको अनुभव गरिसकेको छ । उसले यो अत्यूत्तम विधि सिक्न पाएकोमा गहिरो कृतज्ञता अनुभव गर्दछ । साथै साधकको मन, विकारको फन्दामा फसिकेका अन्य व्यक्तिहरू प्रति माया र करुणाले भरिन्छ । ऊ तिनीहरूलाई दुःखबाट छुटकारा दिलाउन मद्दत गर्न चाहन्छ र आफ्नो सुखशान्ति र धर्म अस्लाई पनि बाँड्ने इच्छा गर्दछ । बढीभन्दा बढी मानिसहरूले धर्म सिकेर फाइदा लिन पाओस् भन्ने इच्छा गर्दछ । सेवा गरेर धर्मप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछ । यही चेतनाले बदलामा केही पाउने आशा नगरी अस्लाई धर्म प्राप्त गर्न दिने निर्णय गर्दछ । साथै साधकले यो पनि बुझ्दछ कि अस्को सेवा गर्दा आफ्नो पनि भलाई भइरहेको छ र अस्को सेवाले आफ्नो दश पारमिता पूर्ण हुनुको साथै अहंभाव क्षीण हुन्छ । तसर्थ सेवा गर्नु अमूल्य अवसर हो भनी बुझी यही चेतनाले सेवा गरिरहेको हुन्छ ।

साँच्चै भन्ने हो भने धर्मसेवा अस्को भलाईको निमित्त धर्म-मार्गदर्शक र व्यवस्थापनको निर्देशन पालन गरी समय खेर नफाली कडा परिश्रम गर्ने एउटा सु-अवसर हो ।

यसरी राम्रो चेतनायुक्त कुनैपनि साधक साधिकाले धर्म सेवा गर्न सक्दछ तर विशुद्धिको मार्ग निकै लामो छ र सेवा गर्नु मन र शरीर दुबैलाई धेरै कठिन हुनसक्छ । त्यसैले धर्म सेवा गर्नु अगाडि आफू पनि धर्मको केही स्तरसम्म पुग्नु राम्रो हुन्छ चाहे सेवा गर्न इच्छा एक

❖ सत्यनारायण गोयन्का

कुनै निर्देशन विना आफ्नै इच्छाले काम गर्न खोज्नु अहं मात्र हो । साधकले अहंबाट मुक्त हुन सेवा गर्दछ । निस्वार्थ भावले सेवा गर्नुपर्दछ । सेवा वास्तवमा अस्को लागि होइन आफ्नै लागि हो ।

शिविरपछि नै आएको किन नहोस् । धर्मसेवक धर्म र यस विधिप्रति पूर्णतया समर्पित भएको हुनुपर्छ । अच्य विधि अपनाउने कोशीस गरिरहेको हुनु हुँदैन ।

धर्म-मार्गदर्शक वा निजको अनुपस्थितिमा धर्म-व्यवस्थापनले दिएका निर्देशनहरूको पालना गर्नु पर्दछ । यही नै धर्मसेवकको आत्मसमर्पण हो व्यवस्थापक वा धर्म मार्गदर्शकको निर्देशन विपरीत आफ्नै विचारले काम गरेमा काम अलमलिने, दोहोरिने, समय खेर जाने, परिश्रम खेर जाने र सामान खेर जाने हुन्छ र केन्द्रको वातावरण समेत दूषित हुनजान्छ । कुनै निर्देशन विना आफ्नै इच्छाले काम गर्न खोज्नु अहं मात्र हो । साधकले अहंबाट मुक्त हुन सेवा गर्दछ । निस्वार्थ भावले सेवा गर्नुपर्दछ । सेवा वास्तवमा अस्को लागि होइन आफ्नै लागि हो । यस सेवाले धर्मको बाटोमा अघि बढ्ने तालीम दिन्छ, धर्मलाई व्यवहारमा उपयोग गर्ने प्रशिक्षण दिन्छ । ❁

लुम्बिनी भ्रमण वर्ष २०१२

पश्चिम नेपाल बस व्यवशायी संघद्वारा पर्यटकीय धार्मिकस्थल लुम्बिनीबाट स्तरीय दिवा सेवा ननस्टप ट्रिप्ट बस संचालन भएको सहर्ष जानकारी गराउँदछौ ।

छुट्ने समय : लुम्बिनी : ६.०० भैरहवा : ६.४५

कलंकी शाखा : ईन्चार्ज रामबहादुर कुँवर

धर्मोदय र खोपाको देवता

सामान्यतया खोपाको देउता भन्नाले कहिलेकाहि मात्र काम लिन सकिने धेरैजसो काम नलाग्ने वस्तु भन्ने अर्थमा लिइन्छ । धर्मोदयसभाले आफ्नो अध्यक्षलाई पनि केही वर्षयतादेखि खोपाको देउता बनाएर राखेको कुरा नेपाली बौद्धहरूमा चर्चाको विषय बनेको छ । संघसंस्थाको अध्यक्ष भनेको खोपाको देउता कदापि होइन । संस्थाको उद्देश्यलाई पुरा गर्न नेतृत्वदायी भूमिका प्रदान गर्नसक्ने व्यक्ति विशेषलाई नै अध्यक्ष बनाउने चलन संसारमा जहाँ पनि छ । तर कहिं नभएको जात्रा हाँडी गाउँमा यहाँ मात्र छ । संस्थाको विधान एकातिर कामकुरो अर्कोतिर गर्न चलन पनि यही संस्थामा देखिएको छ । साठी वर्षअघि नेपालमा बुद्धधर्मको प्रचार गर्ने छूट अहिलेजस्तो नभएको बेला श्रद्धेय थेरवादी भिक्षुहरूको नेतृत्वदायी भूमिका कायम थियो । वास्तवमा त्यसबेला भिक्षुहरूको अग्रसरतामा बौद्धहरूको सकृद संस्थाको रूपमा धर्मोदय सभाले निर्वाह गरेको भूमिका अविस्मरणीय छ ।

भद्रन्त आनन्द कौशल्यायन, आचार्य भिक्षु अमृतानन्दजस्ता बौद्धजगतका आदरणीय व्यक्तित्वहरूलाई त्यसबेला भारतमा उद्यम व्यवसाय गरी बसेका साहु मणिहर्ष ज्योतिहरूको कृयाशील सहयोगमा महाबोधि सोसाइटी सारानाथमा धर्मोदयको गतिविधि अगाडि बढेको थियो भन्ने कुरा नेपाली बौद्धहरूको समक्ष घाम जत्तिकै छर्लङ्ग छ । तर अहिले त्यो इतिहासलाई चटककै बिसेर बूझ पचाएर धर्मोदयमा भिक्षुहरूको भूमिकालाई गौण बनाइएको छ । यो कार्य अत्यन्त दुःखदायी असहनीय बनिरहेको अनुभव गरिदैछ ।

धर्मोदय सभाले नेपालमा २०१३ सालमा चतुर्थ विश्व बौद्ध सम्मेलन र सन् १९८६ मा १५ औं विश्व बौद्ध सम्मेलन सफलतापूर्वक आयोजना गर्दा के भिक्षुहरूको भूमिका कृयाशील थिएन ? भिक्षु अमृतानन्द संस्थाको सचिवको हैसियतले सिंहदरवारदेखि नारायणहिटी दरवारसम्म आफै जानुहुन्थ्यो । सबै कागज पत्रहरू आफै बोकेर सरकारी कार्यालयहरूमा हिँड्नुभएको कुरा अहिले कथा भइसकेको छ ।

ज्ञानालङ्घक्षुमि

केशरी बज्जाचार्य

साँच्ची नै धर्मोदयको खस्कँदो साखलाई सुधार्ने हो भने जोस जाँगर भएका बौद्ध बुद्धिजीवीहरूलाई समेट्न सक्ने हिम्मत गर्न सक्नु पर्छ वा पर्दैन ? त्यहाँ लगातार दशकौं वर्षसम्म पदाधिकारी भइसकेकाहरूलाई आपूर्त्ते स्वेच्छाले छाडेर नयाँ युवाहरूलाई काम गर्ने अवसर किन नदिने ? हालको निर्वाचनमा उम्मेदवारी दिनेहरूलाई हेर्दा नयाँ बोतलमा पुरानो रक्सीको तल देखिन्छ ।

तर यस्ता महान् उदारताका कुराहरूलाई बिसेर सूर्यलाई हत्केलाले छोपेकै गरी धर्मोदयको इतिहासलाई बिसेर खोज्ने र संस्थालाई आफ्नो लहैलहैमा चलाउन चाहनेहरूको स्वार्थमा डुबेकोजस्तो देखिनु के बौद्धहरूको हितमा हुन्छ ? कुरा कुनै एक व्यक्ति विशेषको होइन । संस्थागत कुरागार्दा कसैराई आक्षेप लगाएको नठानिने हो भने धर्मोदय कसैको खल्तीमा राखेको कागजको खोष्टोजस्तो भइसक्यो भनी टिप्पणी गर्नेहरू प्रशस्त भइसकेका छन् ।

यसपालीकै निर्वाचन प्रकृयालाई हेर्दा के देखियो भने भिक्षुहरू धर्मोदयमा अपाच्य भएको देखियो । भिक्षुहरूको कृयाशीलता बढाउने प्रयास हुने वित्तिकै विधानविपरीत नै निर्वाचनको सबै प्रकृया रद्द गरियो । बहाना जे सुकै होस्, तर बौद्धहरूमा त्यस किसिमको नकारात्मक सन्देश नै गयो । एकजना भिक्षुलाई पालो मिलाएर अध्यक्षमा मनोनीत गर्ने चलन आफैमा अप्रजातान्त्रिक छ । कार्यसमितिले मनोनीत गरेको अध्यक्षको अधिकारै कति हुन्छ ? आखिर यस्तो किन ? के भिक्षुहरूले धर्मोदयको गतिविधिमा हिस्सा लिन चाहेनन् वा चाहना हुँदाहुँदै पनि गुप्त कोठाको मन्त्रणाबाट अपाच्य बनाइयो ? यो प्रश्नको चित्तबुझ्दो जवाफ कसले दिने ?

धर्मोदयलाई काठमाडौंका बौद्ध नेवारहरूको मात्र संगठन भन्ने आरोप लाग्न थालेको धेरै भइसक्यो । यस बारेमा कसैको धैटामा घाम लागैकै छैन । छुट्टै जनजाति बौद्धहरूको थ्रुप्रै संगठन भइसक्यो । उनीहरू सकृद भइरहेका छन् । हालै मात्र कहिल्यै नाम नसुनिएको बौद्धहरूको लुम्बिनी सरोकार परिषदको नाममा उच्चस्तरीय लुम्बिनी विकास निर्देशक समितिका पदाधिकारीहरूको विरोध गरियो । उनीहरूले लुम्बिनी हाम्रो हो, हामीलाई पनि समितिमा राखिनुपर्छ भन्दै नारा जुलुस निकाले । यो विरोध सही थियो वा गलत भन्ने कुरा आफ्नो ठाउँमा छ । वास्तवमा भन्नुपर्दा विरोध स्वतःस्फूर्त नभई प्रायोजित जस्तो अस्वाभाविक लाग्ने खालको देखिन्छ । तर धर्मोदय सभाले विरोध वा समर्थनमा एक शब्द पनि खर्च गरेको देखिएन । ठाउँ बेठाउँ विरोध गर्नु नपर्ने ठाउँमा

प्रचारबाजीका लागि विरोध गर्नसक्ने संस्थाले यस्तो सम्बेदनशील विषयमा किन निच मारेर बस्यो ? के अहिलेका पदाधिकारीहरूमा लुम्बिनीको विकासप्रति उदासिनता आइसक्यो ? आफूहरू बस्नपाए जहाँ पनि ठीक नपाए भर्सलामा परोस् भन्नु उचित हुन्छ ?

साहु मणिर्हष ज्योतिको धर्मोदयप्रति निकै माया थियो । उहाँ राष्ट्रिय जनगणनामा बौद्धहरूको सही तथ्याछ आओस् भनी धर्मोदयको माध्यम अपनाएर आफ्नो निजी खर्चमा लाखौं पोष्टर पर्चा छपाएर देशभरी वितरण गर्नुहुन्थ्यो । धर्मनिरपेक्ष संविधान बन्नुपर्छ भनी २०४७ सालको संविधान निर्माणताका अभियान चलाउन बौद्ध बुद्धिजीविहरूको सहयोग लिएर आफै खटिनुहुन्थ्यो । लुम्बिनीको विकासमा तन मन धनले सहयोग गर्नुभएको थियो । उहाँको जीवनको अन्तिम समयमा भिक्षु महानाम भन्नेसित म पनि उहाँलाई बिरामी भएको बेला भेट्न जाँदा उहाँले धर्मोदय संस्थाप्रति गहिरो चिन्ता व्यक्त गर्दै अरु त मलाई यस्तै हो, अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा नाम कहलिएको यो संस्थाको टूलो चिन्ता छ । तर अहिले उहाँको त्यो चिन्तनलाई सार्थक बनाउने प्रयासको निरन्तरता किन भएन ? के धर्मोदय सेलाएकै हो त ? यदि सेलाएकै हो भने बाहिरबाट कसैले घच्घच्याउनु पर्ने नै भयो । यसको स्वच्छ छवि सुधार्न जोस जाँगर भएका बुद्धिजीवी युवाहरू छैनन् ? साँच्ची नै धर्मोदयको खस्कँदो साखलाई सुधार्न हो भने जोस जाँगर भएका बौद्ध बुद्धिजीवीहरूलाई समेट्न सक्ने हिम्मत गर्न सक्नु पर्छ वा पर्दैन ? त्यहाँ लगातार दशकौं वर्षसम्म पदाधिकारी भइसकेकाहरूलाई आफूले स्वेच्छाले छाडेर नयाँ युवाहरूलाई काम गर्ने अवसर किन नदिने ? हालको निर्वाचनमा उमेदवारी दिनेहरूलाई हेर्दा नयाँ बोतलमा पुरानो रक्सीको तल देखिन्छ ।

सबै जनजाति बौद्धहरूलाई समानुपातिक ढङ्गले धर्मोदयमा काम गर्ने अवसर पहिले जस्तो किन नदिने ? विधानमा नै संशोधन गरी त्यसखाले प्रावधान राख्न सकिन्छ । कुनैपनि कार्यकारिणी पदाधिकारी बढीमा दुई कार्यकालभन्दा बढी बस्न नपाउने प्रावधान विधानमा नै तोकिनु पर्छ । भिक्षुवर्गमध्येबाट ईच्छुकलाई कार्यकारिणी पदाधिकारीको स्थानमा राखेर अन्य जातजातिका प्रतिनिधिलाई समानुपातिक ढङ्गले प्रतिनिधित्व हुने किसिमले चयन गरिनु पर्छ । यसो गर्न सकियो भने काम गराईमा विविधता र जोसजाँगर पनि अवश्य आउनेछ । अन्यथा बौद्धहरूको संस्थागत विकासमा कहिल्यै पनि परिवर्तन आउन सक्नेछैन । यस कुरामा हामीले हेकका राख्नैपर्छ ।

धर्मोदयको भूमिका भनेको सम्पूर्ण बौद्धहरूको एकतालाई बलियो बनाइराख्नु हो । बुद्धधर्मको संरक्षण, सम्बर्द्धनमा कुनैपनि बेला आउनसक्ने जोखिमलाई प्रतिकार गर्नसक्ने हिम्मत सुरक्षित राख्नु हो । बुद्धजन्मस्थलको गुरुयोजनालाई विकासको अन्तिम चरणमा पुन्याउन आफ्नो तर्फबाट संगठित भई कृयाशील भूमिका निर्वाह गर्नु हो । तर यहाँ त उल्टो गंगा बगेको जस्तो छ । सबैभन्दा पहिले लुम्बिनी विकासको थालनी संयुक्त राष्ट्र संघको तत्कालीन महासचिव ऊ थान्तको पहलमा भएको हो । त्यसको पुनरुत्थान फेरि वर्तमान महासचिव बान की मुनबाट हुँदैछ । यो निकै खुशीको कुरा हो । यस्तो महान् कार्यमा हाम्रो भूमिका कस्तो हुनुपर्छ भन्ने चेत हामीलाई आएको खोइ ? संस्थागत प्रयास गर्न जाँगर र क्षमताको भिजन खोइ ?

विगत तीन वर्षदेखि विदेशमा बस्ने गैरआवासीय नेपालीहरूले भावनात्मक रूपमा एक सशक्त अभियान चलाएका छन् । लुम्बिनी-कपिलवस्तु अभियान नामको त्यो संस्थाले बुद्धको जन्म भारतमा भएको थियो भन्ने अनर्गल भारतीय प्रचार सामग्रीहरूको खुलेर प्रतिवाद गर्न थालेका छन् । हालै यस अभियानका कृयाशील व्यक्तिहरूको प्रयासबाट वर्षमा दशौलाख मानिसहरूले अवलोकन गर्न बेलायतको एक प्रसिद्ध संग्रहालयमा बुद्ध भारतमा जन्मिएका थिए भनी राखिएको अभिलेखलाई सच्याउन त्यहाँका अधिकारीहरूलाई बिवस पारेका छन् । अभियानले पाएको सफलता सबै नेपालीहरूका लागि पनि खुशीको कुरा हो । त्यो अभियानले नेपालमा पनि आफ्नो गतिविधि अगाडि बढाएको छ । त्रिभुवन विश्वविद्यालयको एम.ए. अंग्रेजी विषयको दोश्रो वर्षको पाठ्यक्रममा अमेरिकाबाट प्रकाशित एक पुस्तकमा बुद्ध भारतमा जन्मिएका थिए भन्ने लेखिएको छ । त्यो पुस्तक अद्यापि पढाइने काम भइरहेको छ । एकजना बौद्ध संस्कृतिका लेखकबाट दशवर्षअगाडि नै सार्वजनिक सञ्चारमाध्यमबाट त्यसलाई हटाउनुपर्छ भनी विरोध भएको थियो । तर त्यसको कुनै सुनुवाई भएन । पढाई जारी नै थियो । नेपालमा नै यस्तो हुनु कस्तो विडम्बना ? हाल तिनै लुम्बिनी कपिलवस्तु अभियानका कृयाशील व्यक्तिहरूबाट यहाँ पनि त्यो पुस्तक तत्काल हटाउनुपर्छ भनी विरोध गरी विश्वविद्यालयको अंग्रेजी विभागलाई ज्ञापनपत्र बुझाइएको छ । यस्तो काम धर्मोदयले गर्नु पर्ने होइन र ? हो, यस्ता कैयौं जिम्मेवारी र दायित्व लिनुपर्ने कुराहरूको हेकका राख्नसक्ने सक्षम व्यक्तिहरूलाई उसले समेट्न सक्ने उदारता देखाउनु जरुरी छ । होइन भने यो संस्थाप्रतिको आस्था र विश्वास अफै ओरालो लागेर अस्तित्वमा संकट आउने निश्चित देखिन्छ । बेलैमा सम्बद्ध पक्षमा चेतना पलाओस् ।

धर्म गुरुहरूलाई अनुरोध

क्रचन्द्र गुरुङ तथा धनबहादुर लामा

हामी तामाङ्, लामा, शेर्पा, गुरुङ, मगर आदि बौद्ध हैं। भगवान् बुद्ध हाम्रो देशमा जन्म हुनुभएकोमा अफ्ह हामीलाई बढी गर्वको अनुभूति हुन्छ। तर योटा विडम्बना के भने जतिबेला पत्रपत्रिका पढ्दा पनि वा टिभी. मा समाचार हेर्दा, मोस्ट वान्टेड उन, हत्यारा, लुटापाट गर्नहरू, अपहरणकारी पकडिएको खबर मात्र हेर्नुपर्ने। अपराधमा संलग्न अपराधीहरूलाई प्रहरीले हिरासतमा लिएका, समाएकामध्ये धेरैजसो तामाङ्, लामा, गुरुङ, मगर आदि नै हुन्छन्। यिनीहरूलाई कोही पनि लामा गुरुले घर वा घरपरिवारका सदस्यहरूले महत्त्वका बारे बुझाइदिने कार्य गर्दैनन् कि? न जति सभ्काउने बुझाउने गरेपनि नबुझ्ने हुन् कि तिनीहरू? हामीमाझ राम्रो सक्षम गुरुलामा, तामाङ्, मगर आदि हुँदै नभएका त होइन नि। यी जातिका धेरै समाजसेवीत हाम्रो समाजमा छन्। बेलाबखतमा राम्रो रचनात्मक काम गरेका कारण पत्रपत्रिका तथा टिभी.मा नामसहित फोटो समेत छान्ने गरेका छन्। यस्ता रचनात्मक खबर पढ्दासुन्दा मनमा प्रसन्नता छाउने गर्छ। उदाहरणका लागि सेनाका प्रधानसेनापति छत्रमानसिंह गुरुङ, मन्त्री यांकिला शेर्पा, तेन्जिङ शेर्पा आदि।

हाम्रो भनाईको तात्पर्य आपराधिक कामकुरा अज्ञानताले हुने हो। उनीहरूको आपराधिक गतिविधि रोक्न सके राम्रो आचरणयुक्त मानिस बनाउन सकिने हुन्छ। त्यसपछि आपराधिक गतिविधिमा शेर्पा, लामा, तामाङ्, गुरुङ, मगर आदिको नाम कहिल्यै सुन्न नपरोस्।

हामीलाई राम्रोरी थाहा छ कि बौद्धहरूको धार्मिक ग्रन्थ त्रिपिटक हो। तर हामीलाई कोही पनि लामा गुरुले

हाम्रो रितिथिति, चाडपर्व, जात्रा मान्दा जाँडरकसी नभई नहुने परम्परा (विकृति) लाई लामागुरुहरूले हटाउने कार्य गरिदिनुभए राम्रो हुने थियो। किनभने जाँडरकसी सेवन गरिसकेपछि अकुशल कार्य धेरै हुन्छन् भन्ने हाम्रो बुझाई/ठम्याई हो।

हाम्रो घरपरिवार तथा आउँदो पुस्ताले समेत बुद्धधर्म बारे असल, कुशल, राम्रो ज्ञानगुणका कुरा सिक्न पाउनु पर्छ। हामी आशा गर्छौं कि लामा गुरुहरूले बुद्धधर्मको ग्रन्थ त्रिपिटकसम्बन्धी ज्ञानगुणका शिक्षा प्रदान गरेर सदाचरणमय वातावरण सृजना गर्नुभई सबैका घरघरमा त्रिपिटक ग्रन्थ संकलन गर्न लगाई आउँदो पुस्तालाई समेत त्रिपिटकसम्बन्धी ज्ञानगुणका कुरा सिक्न र सिकाउने वातावरण तयार हुने छ।

हो।

यस्तै विचारलाई लामागुरुहरूले आफ्ना अनुयायी धर्मावलम्बीहरूलाई जीवन जिउने कला सिकाइदिनु हुन र बुझाइदिनु हुन विनम्र अनुरोध गर्दछौं। यसरी हामीले पनि सच्चा बौद्ध भएकोमा गर्व गर्न सकौ। हाम्रो घरपरिवार तथा आउँदो पुस्ताले समेत बुद्धधर्म बारे असल, कुशल, राम्रो ज्ञानगुणका कुरा सिक्न पाउनु पर्छ। हामी आशा गर्छौं कि लामा गुरुहरूले बुद्धधर्मको ग्रन्थ त्रिपिटकसम्बन्धी ज्ञानगुणका शिक्षा प्रदान गरेर सदाचरणमय वातावरण सृजना गर्नुभई सबैका घरघरमा त्रिपिटक ग्रन्थ संकलन गर्न लगाई आउँदो पुस्तालाई समेत त्रिपिटकसम्बन्धी ज्ञानगुणका कुरा सिक्न र सिकाउने वातावरण तयार हुने छ।

श्रोत : सन्ध्याटाइम्स

अज्ञानताको कारणबाट मरेरो विषय भ्रम

बुद्धले उपदेश दिनुभएको चतुरार्थ सत्य ज्ञान नै बोधज्ञान हो । संसारमा जन्मनु पर्न दुःख सत्य हो भने जन्मनु पर्न हेतु तृष्णा सत्य हो । जन्मनु नपर्न ज्ञान पनि सत्य हो । त्यो ज्ञान आर्यास्ताङ्गिक मार्गसत्य हो । यस आर्यसत्य ज्ञान, ज्ञान चक्रबाट यथार्थ रूपले देख्नु सम्यक् दृष्टि हो । भौतिक दुःख वा मानसिक दुःख हेतु नगैकन उत्पन्न हुँदैन । हेतुलाई रोक्नसके दुःख नहुने हुन्छ । यस निरोधको निमित्त चर्या गर्ने काम नै बुद्धधर्म हो । चतुरार्थसत्य ज्ञान बुझेर दुःखको हेतु नहुने पार्न तथा पापकर्म नगर्न आफैले संकल्प गर्नु पर्दछ । पालन गर्नुपर्ने शीलचर्या भनेको "प्राणीहिंसा नगर्ने, मध्यपान नगर्ने, चोरी नगर्ने, व्यभिचार नगर्ने, भुठो कुरा नगर्ने, चुक्किल नगर्ने, कडावचन नबोल्ने, नचाहिने गफ नगर्ने ।" हो यी शील परिशुद्ध गर्नसके मात्र सम्यक् स्मृति भावना गर्न सक्षम हुन्छ ।

सम्यक् स्मृति भावना गर्न पहिले चञ्चल मनलाई समाधान गर्नु पर्दछ । विक्षिप्त भैरहेको वित्तले भावना गर्न सक्तैन । त्यसैले मनलाई संक्षिप्त गरेर मात्र भावना गर्नु पर्दछ । धर्म भनेको स्वभावधर्म हो । बाहिरको स्वभावधर्म, भित्रको स्वभावधर्म र अभ्यन्तरको स्वभाव धर्म समेत तिन प्रकारको स्वभाव धर्म भएको छ । बाहिरको स्वभावधर्म काम, क्रोध, लोभ, मोह, मान, दृष्टि छ प्रकारको स्वभावधर्म उत्पत्ति हुने क्लेश हो । क्लेश भनेको मार, मार भनेको शत्रु । यो शत्रु स्वभावद्वारा उत्पत्ति हुने हो । यी छ मारलाई चर्याबाट दमन गर्नु तपस्या भयो । भित्रको स्वभावधर्म पाँच इन्द्रियद्वारा अनुभव हुने विषय उपादान रूपले हुने आरम्भणलाई पनि धर्म नै भन्छ । वितिसकेको पञ्चकाम विषयलाई सम्झेर आउने काम नलाने भयो भविष्यको विषय सम्फन्नु भनेको आइनसकेको पत्त्याईनसक्नु छ । वर्तमानको सम्फन्ने विषय पनि आफ्नो अधिनमा नभएको भनी त्याग गर्नु उत्तम भयो ।

लोकबहादुर शाक्य

बुद्धधर्ममा आत्माको अर्थ 'म' अथवा अहंभाव भनिराखेको छ । अहंभाव र आत्मा भनेको प्रश्ना ज्ञानबाट यथार्थ रूपले शरीरमा खोजिहेर्दा छैदैछैन । त्यसैले सम्यक् सम्बुद्धले अनात्मा भन्नु भएको हो । एक उदाहरणअनुसार मानिसहरू बस्ने स्थानलाई घर भनिन्छ । घर भनेको केवल नाम लोकजनहरूको व्यवहार शब्द मात्र हो । यथार्थमा घर भन्ने चीज केही छैन भ्याल, ढोका.....

अभ्यन्तरको स्वभावधर्म पञ्चस्कन्ध चलिरहेको धर्म पह मात्र हो । १) रूपस्कन्ध शरीरको अवयव आदि । २) संस्कारको स्वभाव क्रियाकलाप भैरहेको । ३) कामकुरो चलिरहेकोले प्राण उत्पत्ति भएर चेतनाद्वारा बुझ्ने संज्ञा भयो । ४) जानकारी भएको सुखदुःख आदि वेदना भयो । ५) सुख दुःखको अनुभव भैरहेको विज्ञान भएर कर्म कारक चित्त उत्पत्ति भएर संसार संचालन भैरहेको छ । यस पञ्चस्कन्ध मध्येमा रूप एक साकार हो । अरु चार निराकार तत्त्व मात्र हुन् । यसैले म, मेरो छ भन्ने भाव बनाई राख्नु केवल भ्रम मात्र हो भनेर बोध गरी अनित्य, दुःख, अनात्म स्पष्ट गरेर "म मेरो" भाव छोडेर उपादान नहुने गरी मुक्त भैरहनु अभ्यन्तरको स्वभावधर्म भयो । यस प्रकारले धर्मानुपश्यना चर्या गरेर महाप्रज्ञा ज्ञानद्वारा तत्त्वअनुसन्धान गर्दै संज्ञा र वेदना दुबैलाई परस्पर हेतु भैरहेको बोध गर्नुपन्यो । यस नामरूप निरोध गर्न उपाय अजन्म भयो । उपादान निरोधले जन्म निरोध हुन्छ । जन्म निरोध भयो कि पञ्चस्कन्ध निरोध भएर दुःखबाट मुक्त हुनेभयो, नामरूपमा तत्त्व खोजिहेर्दा चित्त, चेतसिक, रूप र निर्वाण मात्र हो भन्ने ज्ञानमा समाधिस्थ भएर हेतु शून्य भई निर्वाण प्राप्त हुनेभयो ।

भौतिक र मानसिक दुःख हेतुद्वारा उत्पत्ति भैरहने सिद्धान्त अति नै महत्त्वपूर्ण भएको छ । हेतु त्याग गर्न सकेपछि दुःखमुक्ति हुने हुन्छ । यस विषयमा गहिरो चिन्तन मनन गरेर विवेक बुद्धि तथा प्रज्ञाज्ञान प्रयोग गरी अनेक चर्या गरेर हेतु त्याग गर्ने अथवा उत्पन्न नगर्नु नै बुद्धधर्मको मुख्य लक्ष्य भयो । पहिलो चर्या शीलपालन गर्नु हो । गहिरो चर्या गर्नसके शीलपरिशुद्ध भएर सम्यक् स्मृति हासिल गर्नसक्ने भयो । अनि विक्षिप्त मनलाई सम्झालेर सन्तुलित अवस्थामा राख्नसक्ने भयो । विभिन्न प्रकारको क्लेश मार उत्पन्न हुनेतरफ पनि सतर्क भएर क्लेशलाई दबाउने चर्या गर्नु अत्यावश्यक

छ । जीवनको पलापलामा चलिरहने पञ्चस्कन्धलाई सम्यक् दृष्टि राखेर अधिनमा राख्नु मूल धर्मचर्या भयो ।

हेतु निरोध गर्न शून्यता ज्ञान बोध गरेर अग्रसर हुनु
उपाय भयो । बौद्ध-दर्शनमा शून्यताको सिद्धान्त गम्भीर भैरहेको
छ । साधारण रूपले मात्र विचार गर्दा शून्यता शब्दको अर्थ
रिक्तता केही नभएको हुनसक्छ । तर त्यसरी नभै उच्चकोटीको
दर्शन समावेश भैरहेको छ भनी प्रज्ञापारमिता पिण्डार्थमा
उल्लेख भैराखेको बोधगर्न उपयुक्त छ । यस स्वभाव भनेको
परिकल्पित, परतन्त्र तथा परिनिष्पन्न स्वभाव हो । संसारमा
कुनैपनि वस्तु जीव छ, जड वा चेतनाको नाम भएको हुन्छ,
ती नाम कल्पित मात्र हुन् । कल्पना गरेर सिर्जना गरिराखेको
नामलाई कल्पित स्वभाव कहलिइराखेको छ । यथार्थ रूपले
नभएको कल्पनाको नामलाई निःस्वभाव अथवा शून्य भनिएको
छ । शरीरमा 'म मेरो भन्ने आहंकार ममकार पनि कल्पना
मात्र हो । शरीरको अङ्ग प्रत्यङ्गमा खोजिहेदा म भन्ने देख्न
सक्तैन । केवल अविद्या, अज्ञान मोहले गर्दा 'म मेरो भन्ने
कल्पना गरिराखेको हो । सबै जड वा चेतन वस्तु दुई वा बढि
वस्तुको संयोगबाट भैरहेकोले परतन्त्र स्वभाव भयो । अवस्था
परिवर्तन अथवा भौतिक र रासायनिक हिस्सा हेतुप्रत्ययअनुसार
भैरहेको वस्तुलाई प्रतीत्य समुत्पन्न वस्तु भनिराखेको छ । सबै
वस्तुहरू संवृत्तिसत्य (व्यवहार चलाउने) को दृष्टिले उत्पत्ति
भैराखेको हो । तर परमार्थसत्य (निर्वाण) को दृष्टिबाट
अनित्य भएर असत्य भैराखेको छ ।

परतन्त्र स्वभावको वस्तुहरू मध्येमा प्राणीहरू पनि परतन्त्र स्वभावको हो । प्राणीहरूसँग अनादिकालदेखि परतन्त्र स्वभावको 'म मेरो' भन्ने परिकल्पित स्वभावको ग्राहक दृष्टि, ग्राह्य दृष्टि टाँसिरहेको छ । यस दुई ग्राह्य तथा ग्राहक भाव (अहंकार तथा ममकार) परतन्त्र स्वभावका प्राणीहरूसँग नभएको अवस्थालाई परिनिष्ठन स्वभाव भनिन्छ । त्यसैले माथि उल्लेखित गम्भीर शून्यता ज्ञानलाई बुफेर चर्या गरी निर्वाणको बाटोमा अग्रसर हुन सकोस् भनेर बुद्धिक्षिक्षा प्रेमी सबै वर्गलाई शुभकामना व्यक्त गर्दछ ।

बुद्धधर्ममा आत्माको अर्थ 'म' अथवा अहंभाव भनिराखेको छ । अहंभाव र आत्मा भनेको प्रज्ञा ज्ञानबाट यथार्थ रूपले शरीरमा खोजिहेर्दा छँदैछैन । त्यसैले सम्यक् सम्बुद्धले अनात्मा भन्नुभएको हो । एक उदाहरणअनुसार मानिसहरू बस्ने स्थानलाई घर भनिन्छ । घर भनेको केवल नाम लोकजनहरूको व्यवहार शब्द मात्र हो । यथार्थमा घर भन्ने चीज केही छैन इयाल, ढोका, भन्याङ्ग, खम्बा, भित्ता, छाना, कोठा बैठक आदि सबैको नाम अलग अलग भैराखेको छ । यसैले घर भन्ने

पदार्थ कही छैन । शरीरमा पनि मूख्य रूपमा दुइटा छ नाम र रूप अथवा जड र चेतन, नाम भनेको चेतन, वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञानको प्रकार हो । ती सबै अरूप भैरहेको छ । रूप स्कृन्धमा पनि पृथ्वी, जल, अग्नि, वायु प्रकारमा रहेका छन् । यी धातुलाई चतुर्महाभूत भनिराखेको छ । यस नाम र रूपबाहेक त्यहाँ अरु आत्मा भन्ने अलग कुनै भएको छैन ।

आत्मा भन्ने छैन भने अहं भाव कहाँबाट आयो भनेर
 विन्तन गर्दा लोकजनहरूसँग जहाँसम्म नामरूपको तत्त्वज्ञान
 यथार्थ बोध हुँदैन तबसम्म अज्ञानताको कारणले अहंताको भ्रम
 उत्पन्न भयो भनेर विचार गर्दा जुन स्थान कसैले वास्ता गर्दैन
 त्यस्तो ठाउँ जङ्गल हुँदो रहेछ । त्यस ठाउँलाई रमणीय
 बनाउन विचारले मेहनत गन्धो भने जङ्गल पनि रमणीय उद्यान
 हुनसकछ । यस्तै प्रकारले संसारमा जन्मेका मानिसहरूलाई
 कसैले वास्ता नगरी राखी राख्दा आहार, निन्दा, भ्रम, मैथुनमा
 वशीभूत भएर दुःख सुखको भुमरीमा परेर संसार यस्तो उस्तो
 भनेर भन्न नसकी ठूलो दुःखको भुमरीमा पर्न सकछ । यसको
 मनसाय सीमाना नभएको जङ्गल हो । अर्कोतर्फ व्यक्तिलाई
 कल्याणमित्रको संगत प्राप्त गराएर ज्ञान बोध गराइ, आफै
 सप्रने विचार गरी ज्ञानबुद्धि हुने यत्न युक्ति गर्दै गएमा त्यस
 व्यक्तिको जीवन सुन्दर रमणीय हुनेभयो ।

भ्रम उत्पन्न हुने अर्को एक उदाहरण यहाँ उल्लेख गर्न उपयुक्त छ । जङ्गलमा रातमा अँध्यारो बखतमा बसिरहेको मूर्ख डराउने रहेछ । डराएको चित्तले भूत देखा पन्यो भनेर सातोपुल्लो गई विरामी पनि हुनसक्छ । कसैले मेन्टोल बालेर ल्यायो भने भूत देखिएन । यथार्थरूपले भूतको कल्पना भ्रम मात्र हो । अज्ञान अच्युकार भएर भ्रमद्वारा भूत देखापर्ने जस्तै अहंभाव छ भन्नु पनि भ्रम मात्र हो । बत्तीको सेतो तेज हुने वित्तिकै भूत नहुने अनुरूप गुरुहरूका देशना सुनेर प्रज्ञाज्ञान प्राप्त गर्नसक्ने वित्तिकै प्रज्ञाको ज्योतिबाट नामरूपको तत्त्व बुझन सक्नेभयो । तत्त्वबोध हुने वित्तिकै अहं भन्ने आत्मा पनि विलाएर जाने हुन्छ । यदि आत्मा भन्ने साँच्चे भएको भए जे भएपनि नहुने होइन । पहिलेको कर्मफल भोगनुर्पन भएकोले जन्म भयो । जन्म भएको नामरूपलाई ऋत्तु-आहारबाट मदत प्राप्त भएर चलिराखेको जीवनमा स्वभाव भैरहेकोलाई मैले गरेको, मलाई भैरहेको, मैले भोग गरिराखेको भनेर अधिकारी बनाइरहेको छ । म भन्ने घमण्डी शरीरको राजा भएर स्वार्थको पगरी लाएर तृष्णादेवीलाई महारानी गरेर इच्छालाई राजकुमार गरी सेनापति बनाएर राग, द्वेष, मोहलाई मन्त्री बनाई काम ऋध, लोभ, मोहमान र कपटको नियम बनाई निरन्तर घुमिरहने संसारको कर्ता भएर मायाममता,

सुखदुःख, पापधर्म, नक्त स्वर्ग आदि भोग गरि/गराइरहेको भयो ।

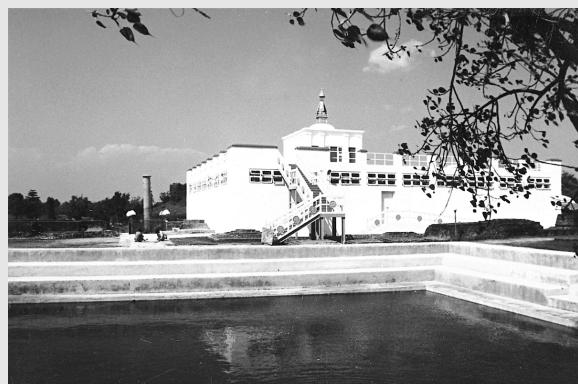
बुद्धधर्ममा अनीश्वरवादको सिद्धान्त अपनाइरहेको अत्यन्त गम्भीर छ । सर्वशक्तिमान ईश्वरवादीहरूले सम्पूर्ण कामकुरा ईश्वरको भरोसामा भनिराखेको छ । प्राणीमध्येमा सर्वश्रेष्ठ कहलिएका मानिसहरूले यथार्थमा नभएको अहंभावना अपनाएर अनेक जाल प्रपञ्च रचेर अशान्तको वातावरण सिर्जना गर्न नै मानिसको जीवनमा टूलो बाधा भन्नुपन्यो । यसको सृष्टिकर्ता अज्ञान भयो । प्रज्ञाज्ञानको अभावले भवचक्रबाट मुक्त हुन नसकी जीवनचक्र घुमिरहेको मुख्य कुरा भयो । यस कुरा भनेको बुद्धधर्ममा द्वादशाङ्क प्रतीत्यसमुत्पादको सिद्धान्त अपनाइराखेको वैज्ञानिक दृष्टिकोणअनुसार मिलेको छ । कार्यकारिणी फर्मुला भनेको अविद्या, संस्कार, विज्ञान, नामरूप, षडायतन, स्पर्श, वेदना, तृष्णा, उपादान, भव, जाति र जरामरण हुन् ।

संसारमा अनेक साधन, वस्तु, जीव देखा परिरहेकोले केहि पनि छैन भनेर भन्नु असजिलो छ । यथार्थ रूपले बुझनुपर्ने कुरा त जुनसुकै वस्तु र जीव छन्, तिनीहरू नित्य नभै नाशावान छन् । त्यसैले संवृति सत्य अनुसार व्यवहार चलाउनको लागि मात्र देखापरेको हो । अनित्य भएकोले नाश भएर जाने सत्य हो । सधैं नरहने अनित्य भएकोले परमार्थ दृष्टिकोणबाट भएको होइन भनिराखेको छ । अज्ञानताको

कारणले चित्तलाई सन्तुलित अवस्थामा राख्न नसकेकोले अनेक भ्रम उत्पन्न भएर नै अहंभावना उत्पन्न भैराखेको हो । चित्तलाई सन्तुलित अवस्थामा राख्नको लागि विपश्यना ध्यान पद्धति प्रयोग गरिराखेको हो । त्यसैले निर्वाणको वाटोमा अग्रसर हुन ध्यान चर्या नगरि हुँदैन । विपश्यनाको माध्यम भनेको शील, समाधि र प्रज्ञा हो । फेरि भित्रिदिलदेखि बुझनुपर्ने कुरा त अध्ययन गरेर सुनेर मात्र पुग्दैन गम्भीर चिन्तन, मनन् तथा अनुभवद्वारा बोध गर्नुपन्यो । फेरि बुझेर मात्र पुग्दैन व्यवहारमा प्रयोग गर्नु पन्यो । त्यसपछि मात्र राग, द्वेष, मोह निर्मूल गर्न सक्षम हुने भयो । यसको मनसाय भनेको पहिले विभिन्न प्रकारका शील बुझेर पालन गर्नुपन्यो, एकाग्रतापूर्वक अग्रसर हुन ध्यान (समाधि) भावना नभैहुँदैन । शील ध्यान चर्या पारंगतको निमित्त प्रज्ञा अनिवार्य छ । सुनेको बुझेको काम कुरा विषय अभ्यन्तरबाटै चिन्तन मनन गरेर अनुभवको आधारमा स्पष्ट बोध गरी चर्या गरेर पूर्ण गर्न यथार्थ रूपले प्रज्ञा प्रयोग गर्नु मूख्य ज्ञान भयो । त्यसैले मनुष्य जीवन सफलतापूर्वक निर्वह गरी निर्वाणको मार्गमा अग्रसर हुन शील, समाधि र प्रज्ञा नै मुख्य आधार भयो । अस्तु ॥

(सन्दर्भ पुस्तक: बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा कृत 'परमार्थ ज्ञान दर्शन' अनुवादक मिष्ठि विश्वविद्यालय 'पाणपुत्र')

“लुम्बिनी भ्रमण वर्ष २०१२”
सफल होस् भनी
हार्दिक शुभकामना व्यक्त
गर्दछौं ।

सुनौलो कीर्तिपुर बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

नगाउँ दोबाटो, नयाँ बजार, कीर्तिपुर

धर्मभिरु बनाइँदै धर्मनिरपेक्षता

॥ भोगीराज चाम्लिङ् ॥

काठमाडौंका सडकछेउमा उभिएका पर्खालहरूमा लेखेको देखिन्छ- 'गाई काट्न पाइँदैन, धर्मनिरपेक्षता चाहिँदैन ।' यसमा गाईको माया व्यक्त भएको छ कि धर्मनिरपेक्षताप्रतिको नफरत ? प्रश्नलाई एकछिन थाती राखेर यो नाराका आधारमा भन्नुपर्दा धर्मनिरपेक्षता भनेको गाई काट्नु हो । त्यसो हुँदो हो त मुस्लिम राष्ट्रहरू सबैभन्दा बढी धर्मनिरपेक्षता राष्ट्रमा गनिन्थे । तर, ती धर्मनिरपेक्ष होइन, कहूर धार्मिक राष्ट्रहरू हुन् । गाई काट्नु वा गाईको मासु खानु आफैमा धर्मनिरपेक्षता होइन तर नेपालको हकमा चाहिँ यो थोरै धर्मनिरपेक्षता अवश्य हो । त्यो यस अर्थमा कि यहाँ हिन्दु धर्मवलम्बीहरू मात्र छैनन्, गाईको मासु आफ्नो सांस्कृतिक कर्महरूमा पवित्र वस्तुको रूपमा प्रयोग गर्नेदेखि लिएर यसलाई विशुद्ध मासुजन्य खाद्यपदार्थको रूपमा प्रयोग गर्ने समुदाय पनि रहेकाले गर्दा उनीहरूको हकमा यसलाई धर्मनिरपेक्षताको एउटा पक्ष मान्न सकिन्छ । तर, यहाँ त गाईलाई नै हतियार बनाएर स्वयम् धर्मनिरपेक्षताको वध गर्न खोजिँदै छ । विडम्बना यो हो ।

मेरो विचारमा गाईलाई अधि सारेर धर्मनिरपेक्षतालाई उल्ट्याउन सकिन्छ भन्ने आत्मविश्वास विरोधीहरूमा पनि छैन । किनभने, विश्वमा धर्मनिरपेक्षताबाट पछाडि फर्कर धार्मिक राष्ट्र बनेकाहरूमध्ये इरान, मठागास्करजस्ता केही राष्ट्रहरूबाटको विरलै छन् भन्ने कुरा धर्मनिरपेक्षता पक्षधरम्भन्दा पनि उनीहरूलाई नै बढी थाहा होला । तर, यो भन्दा महत्वपूर्ण कुरा धर्मनिरपेक्षताका विरोधीहरूलाई थाहा छ-गाईको नारा आफ्नो गुमेको प्रभुत्व पुनर्स्थापना गर्ने सबैभन्दा उत्तेजक नारा हुन सक्छ । भारतमा भाजपाको राजनीतिक रथारोहण यस्तै हथकण्डा प्रयोग गरी भएको हो । के भनाइ प्रचलित छ भने भारतमा साम्प्रदायिकताको बिउ इन्दिरा गान्धी (काड्ग्रेस आइ) ले रोपेकी थिइन् तर बाली चाहिँ लालकृष्ण आडवाणी (भारतीय जनता पार्टी/भाजपा) ले भित्रयाए । त्यस्तै गृहकार्य नेपालमा धर्मनिरपेक्षता घोषणासँगै शुरू भएको छ ।

तर फरक केमा छ भने भारतमा साम्प्रदायिकताको बिउ रोपिदिने इन्दिरा गान्धीजस्तो भरपर्दो राजनीतिक शक्ति नेपालमा छैन । यो कुरा उनीहरू सम्भवतः नेपाली काड्ग्रेसको हातबाट होस भन्ने चाहँदा हुन् । तर, काड्ग्रेसका पनि द्र्याक्तै

धर्मनिरपेक्षता भन्नुको अर्थ
हुन्छ- राज्यको धर्म हुँदैन, धार्मिक संस्थाहरूलाई राज्यसञ्चालनको अड्ग र सम्बन्धबाट अलग गरिनुपर्छ । तर, यहाँ त यसको उल्टो भइरहेको छ । राज्यको कुनै पनि धर्म हुँदैन भनेको राज्यको सबै धर्म हुन्छ भनेको गर्न थालिएको छ ।

यतिबेला आफ्ना बाध्यताहरू छन् । फेरि नेपालमा भारतमा जस्तो हिन्दू वा अन्य कुनै धर्म वा मतावलम्बीलाई आकर्षित गरेर मात्र चुनावी राजनीति चल्न सम्भव छँदै छैन । सबै अल्पसङ्ख्यक छन् । यस्तो अवस्थामा कसैलाई पनि नचिद्याउने नीतिले मात्र सित सुरक्षित गर्न सकिन्छ । सबैभन्दा पोख्त चुनावी पार्टी काड्ग्रेस यसबाट कसरी अनभिज्ञ रहेको होला र । कम्युनिष्टहरूले चाहिँ आफू कम्युनिष्ट नरहने जोखिममा मात्र यस्तो गर्न सक्ने भएकाले उसबाट धर्मनिरपेक्षताविरोधीहरूले यस्तो अपेक्षा नै गर्दैनन् । अनि बाँकी रहने भनेको त्यही भत्केको दरवारलाई केन्द्र मान्ने शक्तिहरू हुन् । तर, दरवारको वैचारिक विरासत बोकेको मध्यकालिन बिउ आधुनिक नेपालमा हुर्कनै सक्दैन । अरु सामाजिक अनुहार भएका शक्तिहरू उनीहरूसँग छैन । त्यसैले उनीहरू राष्ट्रिय धर्मजागरण अभियानको छद्म नाममा क्रियाशील छन् ।

धर्मनिरपेक्ष राष्ट्रका हिसाबले नेपाल कान्ठो राष्ट्रहरूमध्यै पर्छ । तर, यो कान्ठो धर्मनिरपेक्षतालाई सहज रूपमा समाजमा प्रवाहित हुन नदिन कानुनी अड्चनहरू पनि उल्लेख रहेका छन् । खोटाडमा हालै घटेको घटना यसको पर्याप्त उदाहरण हो । यस्ता घटना त अन्तिम संविधान-२०६३ लागु भएयता देशब्यापी रूपमा घटेका छन् । यसमा धर्मनिरपेक्षताका संवाहक शक्तिहरू नयाँ संविधान निर्माणमा केन्द्रित हुनुपर्ने विशिष्ट अवस्था र नयाँ सरकार बनाउने-भत्काउने खेलमा आवश्यकताभन्दा बढी नै अलमलिएका कारण यस्ता गम्भीर कुराहरूमा धेरै ध्यान दिन सकिरहेका छैनन् । तर, योजितिकै अर्को सत्य कुरा के पनि हो भने प्रशासन, सुरक्षायन्त्र, न्यायालयजस्ता महत्वपूर्ण राजकीय अड्गहरू पनि लामो समयसम्म यसप्रकारको प्रभुत्वबाट प्रशिक्षित भएका र अहिलेसम्म पनि निर्णायक ठाउँहरूमा यही प्रवृत्तिको बर्चस्च भएका कारण धर्मनिरपेक्षता कार्यान्वयनमा समस्या आइरहेको छ । उनीहरूले धर्मनिरपेक्षतालाई उपलब्धिका रूपमा लिन सकिरहेका छैनन् । उनीहरूको आनाकानीबिना अन्तरिम संविधानसँग नै बाफिएको कानुनको सहारा लिएर (धृष्टता गरेर) गोरु काटेर मासु खाएकामा मान्छे पक्राउ गर्ने स्थिति नै आउने थिएन । यसले

धर्मनिरपेक्षता कार्यान्वयनमा कताकताबाट अवरोध खडा हुने रहेछ, यसका जटिलताहरू केके रहेछन् भन्ने चाहिँ खुलस्त हुँदै गएको छ। अहिले मिलिरहेको नकारात्मक पाठ यही हो।

कुरा यतिमा मात्र सीमित छैन। धर्मनिरपेक्षतालाई सत्ताका सर्वोच्च अङ्गमा रहेकाहरूले नै पनि गाँजेमाजे बनाउँदै छन्। उनीहरूले यो काम जानाजान गरिरहेका छन् अथवा हाम्रो सन्दर्भमा धर्मनिरपेक्षता नयाँ कुरा भएकाले अस्पष्टताका कारण यसो गरिरहेका छन्, यसै भन्न सकिन्न।

रामवरण यादव राष्ट्रपति भएलगतैदेखि आजसम्म धार्मिक अनुष्ठानहरूमा सहभागी भइरहेका छन्। त्यसमा पनि सुरुमा त उनी हिन्दू मन्दिर र अनुष्ठानहरूमा मात्र बाकलौ रूपमा सहभागी भएका थिए। उनीमाथि प्रश्न उठ्यो। त्यसबाट बच्न उनी अन्य धर्मावलम्बीहरूकोमा पनि पुग्न थाले। (यो त भन् 'ब्याक गियर' भएन र ?) तर, उनको आलोचना राष्ट्रप्रमुखको रूपमा राष्ट्रपतिले धार्मिक यात्रा गर्नु हुँदैन भन्ने थियो। व्यक्तिगत रूपमा रामवरण यादवको आफ्नो धार्मिक आस्था हुन सक्छ तर राष्ट्रप्रमुखको रूपमा उनको कुनै धर्म-सम्प्रदाय हुँदैन। तर, उनले यसलाई आत्मसात् गर्न सकेका छैनन्।

धर्मनिरपेक्षता भन्नुको अर्थ हुन्छ- राज्यको धर्म हुँदैन, धार्मिक संस्थाहरूलाई राज्यसञ्चालनको अङ्ग र सम्बन्धबाट अलग गरिनुपर्छ। तर, यहाँ त यसको उल्टो भइरहेको छ। राज्यको कुनै पनि धर्म हुँदैन भनेको राज्यको सबै धर्म हुन्छ भनेमै गर्न थालिएको छ। राष्ट्रपति मात्र किन, वामपन्थी प्रधानमन्त्री र मन्त्री, सभामुख, प्रधानन्यायधीश र न्यायाधीशसम्मको पनि धार्मिक गतिविधिमा संलग्नता देखिएको छ। जबकि फ्रान्सेली राज्य क्रान्तिको परिकल्पना यस्तो थिएन। उसले धर्माधिकारीहरूको हातबाट राज्यसञ्चालनका अधिकारहरू खोसेर गाउँ-नगरहरूलाई हस्तान्तरण गर्नुको अर्थ राज्यलाई धर्मबाट अलग राख्नु नै थियो। अथवा भनौ, उन्नाइसौं शताब्दीको मध्यतिरका संस्थापक 'सेकुलर' चिन्तक जर्ज ज्याकब होलियाक र उनका भ्याटर्न उत्तराधिकारी चार्ल्स ब्राडलजस्ता विद्वानहरूले चर्चहरूको विशेष सुविधा सबै कटाइदिनुपर्छ भन्ने तर्कको आशय पनि राज्य र धर्मबीच कुनै प्रकारको सम्बन्ध नरहोस् भन्ने नै थियो। अथवा यसो पनि भनौ, उनै ब्राडल बेलायतको सांसदका रूपमा निर्वाचित भएर ईश्वरको नाममा सपथ खान अस्वीकार गर्नुको आशय पनि यसभन्दा फरक थिएन। उन्नाइसौं शताब्दीमा इटालीका राजा इमानुयलले त पोपलाई राज्यच्युत नै गरेर धर्मसँग राज्यको सबै सम्बन्ध टुडग्याइदिएका थिए। तर, हामी चाहिँ नेपालमा के गरिरहेका छौं? इतिहासले उहिल्यै दुङ्गो लगाइसकेको

विषयलाई फेरि ब्युताउँदै छौं। हामी पछाडि फर्कन खोज्दै छौं। राज्यलाई एकल प्रभुत्वबाट बहुल धर्मको प्रभावतरफ लैजाउँदै छौं। राज्यलाई बहुधर्मले सँगारेर धर्मभिरु दुलही किन बनाउनु?

हाम्रो त शिशु अवस्थामा छ धर्मनिरपेक्षता। भारतमा धर्मनिरपेक्षता घोषणा भएको त्यति लामो समयपछि पनि यसविरुद्ध अवरोधहरू आइ नै रहेका छन्। हालै मात्र मध्यप्रदेश राज्य सरकारले यस्तै विधेयक 'गौवंश वध प्रतिषेध (संशोधन)' ऐन' सदनमा छलफलमा लगेको छ। भारतका गुजरात, कर्नाटक, भारखण्ड, हिमाञ्चल प्रदेशलगायतमा गाई काट्न निषेध गरिएका छन्। वामपन्थी प्रभाव रहेको पश्चिम बङ्गाल र केरलमा मात्र यस्ता प्रतिबन्धात्मक व्यवस्था गरिएका छैनन्। जहाँ जहाँ भाजपाजस्ता हिन्दूवादी दलहरूको प्रान्तीय सरकार छ, त्यहाँ त्यहाँ यस्था अवरोधहरू खडा गरिएका छन्। नेपालमा पनि यस्तै चुनौती आउने सङ्केत अहिले देखिन थालेका छन्।

वास्तवमा घोषणा गर्नुबाहेक राज्यका अङ्गहरूलाई धर्मनिरपेक्षीकृत गर्ने प्रक्रिया नेपालमा थालिएकै छैन। कार्यपालिका, व्यवस्थापिकालगायतका प्रतिनिधिले ईश्वरको नाममा शपथ खानुपर्छ। जनताको मत लिएर ईश्वरको नाममा शपथ लिने कुरा कहाँ मिल्छ। यो पनि त धर्मनिरपेक्षता भएन। न्यायालयतिर पनि यस्तै छ। सुरक्षासंयन्त्रको सानो ताजा उदाहरण नै लिँँ। नेपाली सेनाले हिन्दूधार्मिक पर्व शिवरात्रीमा यसपालि पनि बढाइँ गन्यो। त्यसभन्दा निकै दिन अधिदेखि सेनाले टुङ्डिखेलमा अभ्यास गर्दैगरेको पनि हामीले देखेकै हौं। के 'नेपाली' भनिएको सेनाले आफू हिन्दू राजाको सेनाको रहँदाजस्तै यसरी हिन्दू त्यसमा पनि धार्मिक पर्वमा बढाइँ गर्न मिल्छ?

राज्यका अङ्गहरूलाई खास धर्म-संस्कृतिको लतबाट छुटाउनैपर्छ। हामीले राष्ट्रिय एकतालाई नयाँ आधारमा नयाँ उचाइमा उठाउनुपर्छ भनेको यसरी पनि हो, होइन र?

केही वर्षाधिसम्म धर्मनिरपेक्षता परिवर्तनवादी आन्दोलनको माग थियो। त्यो अहिले उसले कार्यान्वयन गर्नुपर्ने कार्यसूची बन्न पुगेको छ। तर, त्यही धर्मनिरपेक्षतालाई अहिले प्रतिक्रियावादी राजनीतिको जग बनाउन खोजिँदै छ। खासमा धर्मनिरपेक्षतालाई परिवर्तनको पाड्गा बनाउन खोजिएको थियो। अर्कोरिले त्यसैलाई (अ) धर्मनिरपेक्षताको दलदल बनाउन खोजिरहेको छ, जहाँ लगेर उनीहरू परिवर्तनलाई जाकिदिन चाहन्छन्। यति हो, विरोधीहरू रक्षात्मक अवस्थामा छन्। अहिलेको 'अपडेटेड' यथार्थ यही हो।

धर्म र संस्कृति एउटै होइन

प्रेम बहादुर वज्राचार्य

पूर्व अध्यक्ष, युवक बौद्ध मण्डल

धेरैजसो मानिसहरू धर्म र संस्कृति एउटै हो भनी ठान्दछन् । वास्तवमा धर्म र संस्कृति अलग अलग विषय हुन् । संस्कृति भन्नाले पहिलेदेखि चल्दैआएका जीवन रमाइलोसित बिताउनको लागि बनाइएको रितिथिति, चाडपर्व जात्रा आदि हुन् ।

हामी मानिसहरू वर्षभरि नै आ-आफ्नो काममा व्यस्त रहन्छन् । कोहि खेतिपातिमा लाग्छन्, कोहि व्यापारमा लाग्छन्, कोहि उद्योग धन्दामा लाग्छन्, कोहि सरकारी जागिरमा लाग्छन् । कामधन्दामा मात्र लागिरहँदा कहिलेकाहि वाक्कदिक्क पनि हुन्छन्, बोर हुन्छन्, त्यस्तो बेलामा मनोरञ्जनको चाहना हुन्छ । त्यहिबेलाको लागि भनेर बनाइराखेका चाडपर्व, रितिथिति, नाचगान, जात्रापर्व, मिठो मिठो खानु, राम्रा लुगा लगाउनु, यसैलाई संस्कृति भन्दछन् ।

चाडपर्व, जात्रा, भेषभुषा, नाचगान, ठाउँ र जाति अनुसार फरक हुन्छन् । कर्मकाण्ड पनि एक किसिमको संस्कृति हुन् । जाति अनुसार कर्मकाण्ड वा संस्कृति फरक फरक हुनसक्छन् । हिन्दूहरूको कर्मकाण्ड गर्दा बच्चा जन्मेदेखि मर्ने बेलासम्म हिन्दूदेवताको अगाडि बसेर पुरोहितमार्फत होम, पूजापाठ गरी मनाइन्छन् । बौद्धहरूको कर्मकाण्ड गर्दा बच्चा जन्मेदेखि मृत्युसम्म आ-आफ्नो बहाल, विहार, बहिलमा बौद्ध पुरोहितद्वारा पूजा गरी मनाइन्छ । यसरी नै लामा, क्रिश्चियन, मुस्लिमहरू आ-आफ्नो तरिकाले कर्मकाण्ड गर्दछन् । यी सबै उनीहरूको संस्कृति हुन्, धर्म होइन ।

तर मानिसहरू देवतालाई पूजा गर्नु, चाडपर्व, जात्रा मात्रलाई धर्म गरेको भनी सम्भन्धन् । हामीहरूले धर्म र संस्कृतिलाई छुट्याउन सक्नुपर्छ । बुद्धधर्मअनुसार धर्म भनेको स्वच्छ मनले दान गर्नु, प्राणीलाई हत्या नगर्नु, दयामाया गर्नु, उपकार गर्नु । मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षालाई पालना गर्नु । काय, वाक, चित्तले कुनैपनि पाप नगर्नु नै धर्म हो । अरु शब्दले भन्ने हो भने शील, समाधि, प्रज्ञा ज्ञान हासिल गर्नु नै धर्म हो । शील भन्नाले पञ्चशील, अष्टशील, दशशील, उपोसथशील पालना गर्नु हो ।

शीलधर्मलाई राम्ररी पालना नगरिकन समाधि प्राप्त गर्न सक्दैन् । शील भनेको नियम हो, अनुशासन हो,

घरको जग हो । धर्मको बाटोमा लाग्न पहिलो सिंढी हो - शील । समाधि भनेको एकान्त ठाउँमा आँखा चिम्लेर बसेर ध्यान गर्नु हो । कुनै एक ठाउँमा आँखा चिम्लेर ध्यानमा बसेपछि मात्र थाहा हुन्छ कि हाम्रो मन कति चञ्चल छ भनेर । एकछिन पनि हाम्रो मन चुप लागेर बस्न सक्दैन, तुरुन्तौ कहाँ कहाँ पुगिसकेको हुन्छ । त्यहि चञ्चल मनलाई नियन्त्रणमा राख्नु नै ध्यान हो ।

हाम्रो जीवनमा ध्यान बस्नु अति आवश्यक छ । ध्यान बसेपछि मात्र मनको स्वभाव थाहा पाउँछ । नत्र भने हाम्रो जीवन व्यर्थमा बितेर जान्छ । ध्यान बस्दाबस्दै मनलाई बसमा पारिसकेपछि एकचित्त भएपछि ज्ञानलाभ हुन्छ । त्यहि ज्ञालाई प्रज्ञा भनिन्छ । प्रज्ञा ज्ञानप्राप्त भएपछि अनित्य, दुःख अनात्मको ज्ञान हुन्छ । त्यसलाई विपश्यना ज्ञान भनिन्छ । विपश्यना ध्यान बसेपछि जीवनको यथार्थ सत्य, तथ्य ज्ञान बोध हुन्छ ।

धर्मले हाम्रो जीवनलाई सुमार्गतिर लान्छ, तर संस्कृतिले त्यतातिर लाने होइन । धर्म र संस्कृतिको राम्ररी अर्थ नबुझेर नै धर्म गरे पनि पाप भेराखेको छ । उदाहरणको लागि ढुङ्गाको मूर्तिमा निर्दोष पशुपन्थीलाई बलि चढाउनु, यसो गर्दा त्यो मूर्तिले रगत पिउँछ, न मासु खाने नै हो । यो एउटा भ्रम मात्र हो । त्यस्तै वर्षभरि काय, वाक, चित्तले गरेको पाप नाश गर्न पोखरी, नदीनालामा डुबुल्की मार्नाले पाप नाश हुँदैन । ढुङ्गाको मूर्तिलाई पूजा गर्नु, बलि चढाउनु, आईमाईहरूले तीजमा नाचगान गर्नु, पोखरीमा नुहाउनु, यिनीहरू धर्म होइन, संस्कृति मात्र हुन् ।

धर्म र संस्कृतिको भेदलाई छुट्याउन सक्नु नै बुद्धिमानी हो । हामी मानिस हौं, कुनैपनि भनाइलाई ठिक, बेठिक, सत्य, असत्य, राम्रो, नराम्रो, असल, कमसल भनेर छुट्याउने काम हाम्रो हो । कसैको लहैलहै-हाहामा लाग्नु ठिक छैन । कागले कान लग्यो भन्दैमा कागको पछिपछि लाग्नु मूर्खता हो । बुद्धिमानी मानिसले कागको पछि नलागिकन आफ्नो कान छामेर हेर्छन् । यसैले धर्म गर्नलाई हामी मानिसहरूले राम्ररी बुझेर, सोचेर मात्र गर्नुपर्छ ।

पालि-त्रिपिटक अनुवाद-माला :

महापरिनिर्वाण-सूत्रको आधारमा

बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-८

गताङ्गबाट ऋमशः

(२) “भिक्षु हो ! यहाँ फेरि कोही भिक्षु यस्तो भन्न सकछ—आवुसो ! अमुक (फलाना) आवासमा स्थविरयुक्त प्रमुख (भिक्षु) सङ्ग बसिरहेको छु । मैले सो सङ्गको सम्मुख सुनेको छु, सम्मुख ग्रहण गरेको छु कि—‘यो धर्म हो’, ‘यो विनय हो’, ‘यो शास्त्राको शासन हो’ । भिक्षु हो ! यस्तो बेला सो भिक्षुको कथनलाई अभिनन्दन नगर्नु निन्दा नगर्नु । उसको कथनलाई अभिनन्दन नगरीकन, निन्दा नगरीकन सो पद व्यञ्जनलाई राम्ररी बुझेर सूत्रसित तुलना गर, विनयमा हेर । यदि त्यो (कुरा) सूत्रसित तुलना गरी हेर्दा, विनयमा हेर्दा न सूत्रसित मेल खान्छ, न त विनयमा नै देखिन्छ भन्ने (त्यसबेला) विश्वास गर— अवश्य यो भगवान्‌को वचन होइन । सूत्रसित पनि मेल खान्छ, विनयमा पनि देखिन्छ भन्ने विश्वास गर ।”

(३) “भिक्षु हो ! यहाँ फेरि कोही भिक्षु यस्तो भन्न सकछ— आवुसो ! अमुक आवासमा धेरै बहुश्रुत (पण्डित), आगत-आगम (आगमज्ञ), धर्मधर, विनयधर, मातृकाधर स्थविरहरू बसिराखेका छन् । मैले यो उहाँ स्थविरको सम्मुख सुनेको छु, सम्मुख ग्रहण गरेको छु कि—‘यो धर्म हो’, ‘यो विनय हो’, ‘यो शास्त्राको शासन हो’ । भिक्षु हो ! यस्तो बेला सो भिक्षुको कथनलाई अभिनन्दन नगर्नु सो पद व्यञ्जनलाई राम्ररी बुझेर सूत्रसित तुलना गर, विनयमा हेर । यदि त्यो (कुरा) सूत्रसित तुलना गरी हेर्दा न सूत्रसित मेल खान्छ न त विनयमा नै देखिन्छ भन्ने (त्यसबेला) विश्वास गर ।”

(४) “भिक्षु हो ! यहाँ फेरि कोही भिक्षु यस्तो भन्न

॥ दुण्ड बहादुर वज्राचार्य

‘यो धर्म हो’, ‘यो विनय हो’, ‘यो शास्त्राको शासन हो’ । भिक्षु हो ! यस्तो बेला सो भिक्षुको कथनलाई अभिनन्दन नगर्नु सो पद व्यञ्जनलाई राम्ररी बुझेर सूत्रसित तुलना गर, विनयमा हेर । यदि त्यो (कुरा) सूत्रसित तुलना गरी हेर्दा न सूत्रसित मेल खान्छ न त विनयमा नै देखिन्छ भन्ने (त्यसबेला) विश्वास गर ।

सकछ—‘आवुसो ! अमुक आवासमा एक जना बहुश्रुत, आगमज्ञ, धर्मधर, विनयधर, मातृकाधर स्थविर बसिरहेको छ । मैले यो सो स्थविरको सम्मुख सुनेको छु— कि—‘यो धर्म हो’, ‘यो विनय हो’, ‘यो शास्त्राको शासन हो’ । भिक्षु हो ! यस्तो बेला सो भिक्षुको कथनलाई अभिनन्दन नगर्नु सो पद व्यञ्जनलाई राम्ररी बुझेर सूत्रसित तुलना गर, विनयमा हेर । यदि त्यो (कुरा) सूत्रसित तुलना गरी हेर्दा न सूत्रसित मेल खान्छ न त विनयमा नै देखिन्छ भन्ने (त्यसबेला) विश्वास गर— अवश्य यो भगवान्‌को वचन हो, यो भिक्षुको सुगृहीत हो । भिक्षु हो ! यसलाई चौथो महाप्रदेश (भनी) धारण गर ।”

त्यहाँ भोगनगरमा बस्नुहुँदा भगवान्‌ले

भिक्षुहरूलाई धेरै जसो यही नै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो— यस्ता शील हुन् ॥ (पूर्ववत्) जस्तो कि कामास्त्रबाट, भवास्त्रबाट तथा अविद्यास्त्रबाट ।

चुन्दको भोजन : अनि भगवान् भोगनगरमा यथानुकूल बस्नुभई आयुष्मान् आनन्दलाई सम्बोधन गर्नुभयो “यता आऊ, आनन्द ! जहाँ पावा हो त्यहाँ जाओ ।” “हवस्, भन्ते !” भनी आयुष्मान् आनन्दले भगवान्‌लाई प्रत्युत्तर दिनुभयो—

अनि भगवान् महत् भिक्षुसङ्गका साथ मल्लमा चारिका गर्दै जहाँ पावा हो त्यहाँ पुग्नुभयो । त्यहाँ पावामा भगवान् चुन्द कम्मारपुत्रको आम्रवनमा बस्नुभयो ।

अनि चुन्द कम्मारपुत्रले—“भगवान् चारिका गर्दै पावामा आइपुग्नुभई पावा स्थित मेरो आम्रवनमा बस्नुभएको छ” भनी सुने । अनि चुन्द कम्मारपुत्र जहाँ भगवान् हुनुहुन्त्यो त्यहाँ गए । त्यहाँ पुगेपछि भगवान्‌लाई अभिवादन गरी एक छेउमा बसे । छेउमा बसेका चुन्द कम्मारपुत्रलाई भगवान्‌ले धार्मिक कथाद्वारा सन्दर्शित, सम्प्रतिष्ठित, समुत्तेजित तथा सम्प्रहर्षित पार्नुभयो । अनि भगवान्‌को धार्मिक कथाद्वारा सदर्शित, सम्प्रतिष्ठित, समुत्तेजित तथा सम्प्रहर्षित भएका चुन्द

कम्मारपुत्रले भगवान्‌लाई यस्तो भने- “भन्ते ! भिक्षुसङ्ख्या साथ भगवान्‌ले भोलिको निमित्त मेरो भोजन स्वीकार गर्नुहोस् ।” भगवान्‌ले तुष्णीभावद्वारा स्वीकार्नु भयो । अनि भगवान्‌ले स्वीकार्नुभएको कुरा बुझी चुन्द कम्मारपुत्र आसनबाट उठी भगवान्‌लाई अभिवादन गरी प्रदक्षिणा गरी फर्केर गए ।

अनि त्यसरात वितेपछि चुन्द कम्मारपुत्रले आप्नो घरमा प्रणीत खाद्य-भोज्यहरू र पर्याप्त मात्रामा सूक्रमद्व पनि तयार पार्न लगाई भगवान्‌लाई समयको सूचना दिन पठाए – “भन्ते ! समय भयो, भोजन तयार छ ।” अनि भगवान्‌ पूर्वाण्ह समयमा चीवर पहिरी पात्र-चीवर ग्रहण गरी भिक्षुसङ्गका साथ जहाँ चुन्द कम्मारपुत्रको घर हो त्यहाँ जानुभयो । त्यहाँ पुरोपछि बिच्छ्याइ राखेको आसनमा बस्नुभयो । आसनमा बस्नुभएपछि भगवान्‌ले चुन्द कम्मारपुत्रलाई आमन्त्रण गर्नुभयो – “चुन्द ! जुन त्यो सूक्रमद्व तयार पारिएको छ, त्यो मलाई पस्काऊ, जुन अरू खाद्य-भोज्यहरू तयार पारिएका छन् तिनीहरू भिक्षुसङ्गलाई पस्काऊ ।”

“हवसु, भन्ते !” भनी भगवान्‌लाई प्रत्युत्तरदिई चुन्द कम्मारपुत्रले जुन त्यो सूकरमढव तयार पारिएको थियो त्यो भगवान्‌लाई पस्काए र जुन अरू खाद्य भोज्यहरू तयार पारिएका थिए तिनीहरू भिक्षुसङ्गलाई पस्काए ।

त्यसपछि भगवान्‌ले चुन्द कम्मारपुत्रलाई आमन्त्रण गर्नुभयो— “चुन्द ! जुन सूकरमद्वय बाँकी छ, त्यसलाई खाल्टोमा हालिदेओ । चुन्द ! यो लोकमा देवसहित, मारसहित, ब्रह्मसहित, श्रमण ब्राह्मणसहित प्रजा; तथा देवसहित मनुष्यहरूमा तथागतले बाहेक अरू कोही देखिदन जसले त्यो खाएर-पचाउन सकोस् ।”

“हवस, भन्ते ! ” भनी भगवान्लाई प्रत्युत्तर दिई जुन सूकरमद्व बाँकी थियो त्यो खाल्टोमा हाली चुन्द कम्मारपुत्र भगवान्कहाँ गए । गएर भगवान्लाई अभिवादन गरी एक छेउमा बसे । एक छेउमा बसेका चुन्द कम्मारपुत्रलाई धार्मिक कथाद्वारा सन्दर्शित, सम्प्रतिष्ठित, समुत्तेजित तथा सम्प्रहरित पारी भगवान् आसनबाट उठी फर्केर जान्भयो ।

अनि चुन्द कम्मारपुत्रको भोजन (भर्त) खानुभएका
भगवान्लाई कडा रोग उत्पन्न भयो । रगत बहने मरणान्तिक
ठूलो वेदना हुनथाल्यो । अनि भगवान्ले स्मृतिसम्प्रजन्त्याद्वारा
पीडित नभई सहनुभयो । अनि भगवान्ले आयुष्मान् आनन्दलाई
आमन्त्रण गर्नुभयो— “आनन्द ! जाओ, जहाँ कुसीनगर हो
त्यहाँ जाओ ।” “हवस् भन्ते !” भनी आयुष्मान् आनन्दले
भगवान्लाई प्रत्यत्तर दिनभयो ।

मैले सुनें कि चुन्द कम्मारको भात खाएपछि धीर (बुद्ध) लाई कठोर आवाधले छोयो । सकरमद्व खाएपछि

शास्तालाई कठोर व्याधि उत्पन्न भयो । अनि निरन्तर विरेचित हुनुभएका भगवान्ले भन्नुभयो- “म कुसीनगरमा जानेछु ।” तथागतको महर्दिकता : अनि भगवान् बाटो छाडी जहाँ एउटा रुख थियो, त्यहाँ जानुभयो । त्यहाँ पुगेपछि आयुष्मान् आनन्दलाई यसो भन्नुभयो - “हे आनन्द ! तिमीले मलाई चारदोबरी गरी सङ्घाटी पटचाई विच्छ्याइ देओ । आनन्द ! म थाकेको छ, वस्न चाहन्छु ।” “हवसु, भन्ते !” भनी भगवान्लाई प्रत्युत्तर दिई आयुष्मान् आनन्दले चारदोबरी गरी सङ्घाटी पटचाई विच्छ्याइ दिनुभयो । अनि भगवान् विच्छ्याइएको आसनमा वस्नुभयो । वस्नुभएका भगवान्ले आयुष्मान् आनन्दलाई आमन्त्रण गर्नुभयो- “हे आनन्द ! तिमीले मलाई पिउन पानी ल्याइदेओ । आनन्द ! प्यास लागेको छ, पानी पिउँछु ।” यसो भन्हुँदा आयुष्मान् आनन्दले भगवान्लाई यसो भन्नुभयो- “भन्ते ! भखरैमात्र पाँचशय गाडाहरू गए । चक्काले कुल्जिएको पानी अलि अलि धमिलो र फोहर भई बर्दैछ । भन्ते ! यो ककुधा नदी नजिकमै छ, सुन्दर तथा मनोहर छ । भगवान्ले त्यहाँ पानी पनि पिउन्होसु र शरीर पनि शीतल पार्नहोसु ।”

दोस्रो पटक पनि … तेस्रो पनि भगवान्ले आयुष्मान् आनन्दलाई आमन्त्रण गर्नुभयो— “हे आनन्द ! तिमीले मलाई पिउने पानी ल्याइदेओ । आनन्द ! प्यास लागेको छ, पानी पिउँछ ।”

“हवस् भन्ते ! भनी भगवान्‌लाई प्रत्युतर दिई आयुष्मान्‌ आनन्द पात्र लिई जहाँ त्यो नदी हो त्यहाँ जानुभयो । अनि चक्काले कुल्चेर अलि अलि धमिलो र फोहोर भई बगिरहेको सो नदीको पानी आयुष्मान्‌ आनन्द त्यहाँ पुगदापूर्दै स्वच्छ, पवित्र तथा निर्मल भई बग्नथाल्यो । अनि आयुष्मान्‌ आनन्दलाई यस्तो लाग्यो— “अहो आश्चर्य ! अहो अद्भुत !! अहो तथागतको महर्दिकता !! अहो तथागतको महानुभावता !! चक्काले कुल्चेर अलि अलि धमिलो र फोहोर भई बगिरहेको यो नदी म यहाँ आइपुग्नेवित्तिकै स्वच्छ, पवित्र तथा निर्मल भई बग्नथाल्यो ।” अनि पात्रमा पानी लिई जहाँ भगवान्‌ हुनुहन्त्यो त्यहाँ जानुभयो । त्यहाँ पुरेपछि भगवान्‌लाई यसो भन्नुभयो— “आश्चर्य हो, भन्ते ! अद्भुत हो, भन्ते !! अहो तथागतको महर्दिकता ! अहो तथागतको महानुभावता !! भन्ते ! चक्काले कुल्चेर अलि अलि धमिलो र फोहोर भई बगिरहेको सो नदी म त्यहाँ पुग्ने वित्तिकै स्वच्छ, पवित्र तथा निर्मल भई बग्नथाल्यो । भगवान्‌ ! पानी पिउनुहोस्, सुगत ! पानी पिउनुहोस् ।” अनि भगवान्‌ले पानी पिउनभयो ।

कोरिया सरकारले बुद्धबारे भ्रम सच्चाउने

देवेन्द्र सम्बाहाम्फे

सोल- दक्षिण कोरियाली सरकारले आफ्नो शैक्षिक पाठ्यपुस्तकमा विश्व शान्तिका नायक भगवान् गौतम बुद्धको जन्मस्थलसम्बन्धी भ्रम २०१३ बाट सच्चाउने जनाएको छ । कोरियाली विदेश मन्त्रालयका एक अधिकारीले सोलस्थित नेपाली राजदूतावासलाई माघ १६ गते यसबारे जानकारी गराएका हुन् । सन् २०१२ का लागि पाठ्यपुस्तक मुद्रण भइसकेकाले आउँदो संस्करणबाट सुधार गरिने जानकारी प्राप्त भएको छ, दक्षिण कोरियाको लागि कार्यवाहक राजदूत राजाराम बर्तीलाले भने कोरियाली सरकारको कदमलाई स्वागतयोग्य सकारात्मक भएको बताए ।

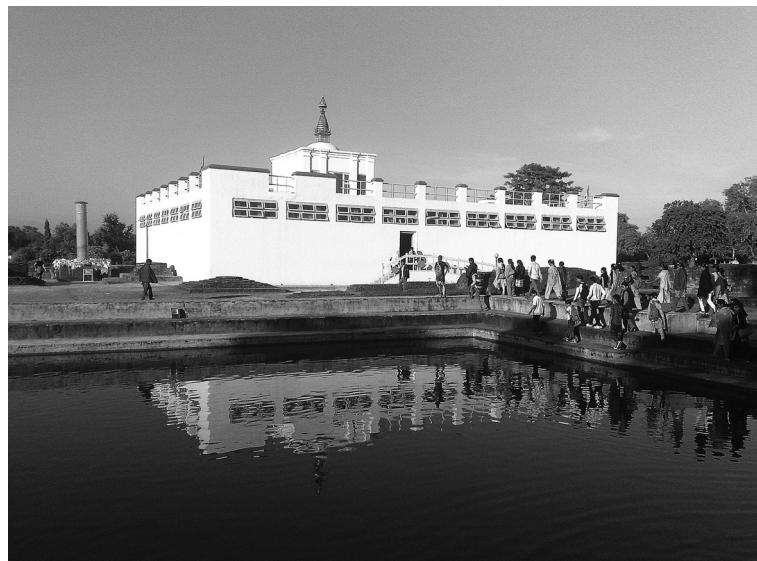
कोरियाका पाँच पाठ्यपुस्तकमा बुद्धको जन्मस्थानबारे उल्लेख गरिएकामा एउटामा जन्मस्थल भारत भनी लेखिएको छ । अर्कोमा बुद्धको जन्मस्थल लेखिएको नक्सामा भारत देखाइएको छ ।

राष्ट्रिय दैनिक कान्तिपुरमा 'बुद्धबारे भ्रम' समाचार पढेपछि गत डिसेम्बर १९ मा कोरियाका लागि तात्कालिन नेपाली राजदूत कमलप्रसाद कोइरालले राष्ट्रपति ली म्यङ बाकलाई बुद्धसम्बन्धी भ्रमहरू पाठ्यपुस्तकहरूमा सच्चाइदिन आग्रह गर्दै पत्र लेखेका थिए ।

बुद्धबारे भ्रमलाई सच्चाइदिन राष्ट्रपतिलाई लेखिएको पत्रबारे डिसेम्बर २७ मा कोरिया टाइम्सको अनलाइन संस्करणमा 'सोल मुभस टु कन्फर्म बुद्धज बर्थ प्लेस' शीर्षकमा लामो समाचार लेख्दै यसबारे कोरियाली सरकार गम्भीर भएको उल्लेख गरेका थिए ।

कोरियाली निम्न माध्यमिक तहको इथिक्स

पार्ट वान' को ७७ पेजमा भारतको खापिला क्यास्टलमा बुद्धको जन्म भएको उल्लेख छ । माध्यमिक तहको 'वर्ल्ड हिस्टोरी' मा जन्मस्थलबारे नक्सामा भारत देखाइएको छ । कोरियाका भिक्षुहरूद्वारा लेखिएका पुस्तकमा समेत भ्रम छन् । हे इन्सा नामक गुम्बाका भिक्षु, पार्क छे छल्ले 'बुद्ध शाक्य मुनि' शीर्षकको पुस्तक लेख्न खोजेका हुन् तर 'बुद्धा सक्का मोनी' लेखेका छन् । यसै पुस्तकको पेज नं. २६ २७ मा बुद्ध भारतको कपिलवस्तुमा जन्मिएको र त्यो अहिले नेपालमा पर्छ भन्ने उल्लेख छ । त्यसरी नै पूर्व उद्घोषिका ली ह्यन जड्डारा लेखिएको बुद्धशिक्षा र संस्कृति नामक

पुस्तकको पेज ८३ मा कपिलवस्तु भारतको मध्य भागमा पर्छ भनिएको छ । बुद्धको जन्मजयन्तीको उपलक्षमा गत मे १० ममा वितरित पुस्तक 'सेलेब्रेसन कमिटी फर बुद्धिस्ट वर्थ डें' को पेज ६६ मा पनि विच सिम्बोलिज लुम्बिनी गार्डेन इन इन्डिया हवेर द बुद्ध वाज बोर्न लेखिएको छ । 'बुछनिम व्ही सेडरे' अर्थात् बुद्धको जीवनी शीर्षकमा मात्र यहाँका एकाईस वटा प्रकाशन संस्थाले पुस्तकहरू प्रकाशन गरेका छन् । तिनमा बुद्धको प्रसङ्गअघि तत्कालीन भारतको विविध पक्षबारे उल्लेख छन् ।

मित्रु महासंघयात चकं-पौ

नेपाल हिन्दूधर्मया कट्टर पक्षपाति राणा प्रधानमन्त्री चन्द्र शशोर, भिम शशोर व जुद्ध शशोर स्वम्हेसिया शानकालय वि.सं. १९८१ सालनिसे २००१ सालतक नेपाल बौद्ध भिक्षु, उपासकपिसं यक्व हे अपमान जुइक सास्ति कसा नयेमाल । निक्वः निक्वःतक भिक्षुपि देसं पितिन । भिक्षु अमृतानन्द चःगु बौद्ध सफू जफत यात । ज्ञानमाला म्यैया सफू भित्तेपिसित सर्वस्व हरण तक नं यात । ब्रह्मुतयत नजरबन्द व देशं पितिनेगु उजं बिल । भिक्षु अमृतानन्दया कुतलं श्रीलंकाया भिक्षु नारद, प्रियदर्शी भन्तेपिनिगु सद्भावना मण्डलं खँ ल्हाना: २००१ सालं देशं पितिउँपि भिक्षुपि २००३ सालय दुकाल । भिक्षु महाप्रज्ञा, भिक्षु प्रज्ञानन्द, भिक्षु धर्मलोक, भिक्षु अमृतानन्द भन्तेपिसं यक्व हे धैर्य यानाः अदम्य साहस क्यनाबिज्यात । २००३ साल आनन्दकुटी विहार स्वन । २००५ य् “बोधिवृक्ष” मा पित । लंकाराम वैत्यया उलेज्या जुल ।

२००७ सालय देशय पूर्णरूपं प्रजातन्त्र वल । जाति, भाषा, धर्म, नागरिक स्वतन्त्र रूपं नाले वन । थवहे सालय भगवान् बुद्धया अग्रश्रावक भिक्षु सारापुत्र व भिक्षु महामौग्दल्यायनया अस्तिधातु नेपालय दर्शन याके हल । थवहे २००७ सालय आनन्दकुटी विहारय हे स्थापना जूगु “अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ” नेपाल या थेरवादी भन्तेपिनिगु छगू जक तःधंगु मंका: संस्था खः । ६१ दँ दयेधुक्कूगु थुगु संस्था नेपा: न्यंकं बुद्धधर्म न्यकेगु छु नं ठोस ज्या याःगु खने मढु । छु नेपाल भन्तेपिसं गृहस्थ उपासक उपासिकापिसं थैं धर्म-ज्या यानां गा: ला ? विश्वशान्तिया नायःया चेलापि जिपि, बुद्ध बूगु देशय जन्म जुइखिंधि धका: गर्व जक यानाच्वना न्हयःने लाइ ला ?

बुद्धया अनुयायीमध्ये जीवन हे धर्मया निति संघया नियम पालन याइपि भिक्षु, श्रामणेरपि हे खः । वसपोलपिनि मेगु छु ज्या याना: लिमलाका जुइ न्वा: थैं च्व । ल:, मत, टेलिफोन व दातापि दुथाय सुगम सुविधाय जक च्वाना: दुर्गम थासय च्वपि जनता नेपालिपित बुद्धधर्म सीके थुइके खनी ला ? ६० म्ह भिक्षु दयेवं मृगदावन वनय भगवान् बुद्धं “हे भिक्षुपि, लोककल्याणया निति, बहुजन हितया निति, सुख जुइकेया निति करुणा तया छपु लँय निह मवँसे गांगामय नगरय आदि-मध्य-अन्तर्य तकं कल्याण जुइगु धर्म न्यंकः हुँ धका: धयाबिज्याःगु मखुला ?

थौ नेपाल या समाजय हत्या, हिसा, खुया: लाकाः स्यानाः, ख्यानाः बलात्कार थेज्याःगु दुर्घटना जुयाच्वंगु दु । लोभं, इर्ष्णा, तमं छु मखनाः याए मत्यःगु ज्या यानाच्वंगु दु । मामं थः मचायात, मचां थः बौयात स्यानाः तकं छवयाच्वंगु न्हिन्हिं अखबारय ब्वनेगु दु । गुकिं यानाः छेखापति ल्वापुख्यापु मुद्दा मामिला बढे जुया वयाच्वन । काये यःगु लागू पदार्थ, मद्यापानपाखे छैं परिवार बरबाद जुयाच्वंगु दु । यदि भन्तेपिनिगु उगु संगठन देशन्यंक जिल्ला जिल्ला गांगाम थःपिनि दूजः भन्ते भिक्षु श्रामणेरपि छवयाः थुइका बी फत धाःसां थज्याःगु बिजोग पाः जुयावनी । थःथवय इमान्दार मिहेनति जुल धाःसा विश्वास बढे जुया शान्ति वइ । सहमति मेलमिलाप याकेगु मुद्दात म्हो जुया: समाजय शान्तिया वातावरण हयेत ग्वाहालि जुइ ।

नेपालय बूम्ह नेपाल सुपुत्र राष्ट्रिय विभूति भगवान् बुद्धया म्हसीका मसिउपि, वसपोलया धर्म छु गथे धका: मसिउपि यक्व हे दनि । गांगामय बुद्धधर्मया सफू मथयथाय यक्व दनि । म्होतिं नं भीपि बुद्ध बूगु देशय जन्म जूपि जुया: बुद्धया बारे सीका थुइका च्वनेमाःगु खः । थःथम्हं मसिउगुलिं श्रद्धेय भन्तेपिसं गृहस्थीतयसं छु गुलि शील पालन यायेमाः, उगु शील पालना याना छु छु फाइदा जुइ धइगु थुइकाः सीका बीत गांगामय बिज्यायेमाःगु दु ।

स्वनिगलं पिने जिल्लाय भन्तेपि विहार दःसां चंबिमज्याःगु छाय ? पाल्पाय गवःगूमछि विहार दु, भन्तेपि मदु । भोजपुर, चैनपुर, धरान, विराटनगर, बुटवल, भैरहवाय च्वंगु विहारय नं गुबले दु, गुबले दह मखु । श्रद्धालु उपासक उपासिकापि दःसां च्वनाबिमज्याःगु छाय ? अन च्वपित अनुकम्पा तयाबिज्याये न्वा: ला ? अखिल नेपाल शब्दं नेपाल या सीमा पूर्व मेचीनिसे पश्चिम महालीतकया भूभागय बुद्धधर्म न्यंके मा:गु, थ्यंके मा:गु मखुला ? भिक्षु अनागारिका गुरुमांपिसं जक बुद्धधर्म चिरस्थायी याए फह मखुला ? थुगु खँय यदि भिक्षु श्रामणेर अनागारिकापिसं उपासक उपासिकापिनिगु नं ग्वाहालि मा:गु खःसा अ.नै.भि. महासंघं ज्याइवःनापं ग्वाहालि यायेत बना बिज्यात धाःसा न्हयःने मवःपि दहमखु जुइ । भन्तेपिसं थज्याःगु ज्याय नेतृत्व काये मल्वः, अनागारिका गुरुमांपिसं तेतृत्व काये मल्वः । उकिं मखिल नेपाल भिक्षु महासंघया

बैठक च्वना: योजना दयेका:, कार्यक्रम नार्प खर्च लागत, फॉटोवारी दयेका: परिषद् मुँज्या सःताबिज्यात धा:सा सकस्या नं उकिया दायित्व क्वबीमा:कथं व्यवस्था जुइमाल ।

नेपालय् २०६२/०६३ या जन आन्दोलनलिपा अन्तरिम संविधानय् नं हिन्दू एकाधिरका न्हकाः धर्मनिरपेक्षता च्वःथे आः दयेकाच्वंगु संविधानय् नं धर्मनिरपेक्षता कायम याकेत बौद्धतयगु सः बल्लायेमाः । धर्मनिरपेक्षताया फाइदा मेमेगु धर्मयापिस गुकथ थःथः मिले जुया: कयाच्वन भन्तेपिसं च्यना हे च्वंगु दइ । धमाधम थपिथाय मनूत सालाच्वन । रेडियो, टि.भि.इ प्रचार प्रसार यानाच्वन । विज्ञापन बियाच्वन । थ खँय् बौद्ध धा:पि सकस्या नं वाःचा: तयेमाःगु खः । अयनं अनागारिका गुरुलमापि, उपासक उपासिकापि कःधायेगु नेतृत्व भन्तेपिसं कायेमाः थें तायेकाच्वना ।

राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय बौद्धतयगु सवालय् सः तयेमाल धा:सा सुनां जिम्मा कायेगु ? अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ लाकि धर्मादय सभाः ? नेपाःया बौद्धतयगु न्हाय सुनां तयेगु ? नेपाःया उत्तरी लागाय् तिब्बती परम्पराकथं सलसःदँ पुलांगु बुद्धधर्मयात स्वापू बालाकाः नेपाःया स्वंगुलिं यानया बौद्धमार्गात्यपाखे नेपाःन्यकं बुद्धधर्म बंकेगु, पाठ्यसफू दयेकेगु,

ग्रन्थ अनुवाद यानाः प्रसार यायेगु ज्याया निति पहल यानाबिज्यायेत इनाप यानाच्वना । थ ज्या अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ जक याये फइ । भिक्षु महासंघय् स्नातक, स्नातकोत्तर पास जुइधुंकूपि यक्व ल्यायम्हपि भन्तेपि खनाच्वना । क्षमतावान भिक्षुपित छ्यला बिज्यायेमाल । भन्तेपि चारिका या:बिज्यायेत छु छु माः ? चतुप्रत्यय पूर्वकेमाःगु जक खःला मेमेगु छु छु माः ? बौद्ध धायेकाच्वंपि फुक्क संघसंस्थातयत सःता: याकनं हे छगू मुँज्या यानाबिज्यायेत नं इनाप यानाच्वना । ग्वाहालि याये फुपि गृहस्थ बौद्धतयगु युवा बौद्ध संघत थाय थासय् चायेकातःगु दु, दक्षिणित छगू हे धारय् हयेया निति छु माः याना बिज्यायेमाल । हिमालय क्वनिसें तराइ मधेस तकया नेपाःमि बासिन्दायसं बुद्धया शान्तिशिक्षा कयाः नेपाःया विकासया निति, समाज विकासया निति, बौद्धतयत दयेमाःगु हक अधिकारया निति नं भी बौद्ध छप्पै छधी जुया: क्यनेत/चनेत मिले जुया: ज्या याना वनेमाःगु तायेकाः अखिल नेपाल भिक्षु महासंघयात श्रद्धा तसें थ चकं-पौ मार्फत् थःगु बिचाः तयाच्वना ।

ए हेरारत्न शाक्य

निर्वतमान अध्यक्ष, युवक बौद्ध मण्डल

ब्रह्मदा सातासुक

विशेष बचत बाता
कर्मिक बचत बाता
मुहूर्त बचत बाता
बुद्धके बचत बाता
स्वावलम्बित बचत बाता

कर्जी टात्या सापटी
घटद्वयो टात्या नघटद्वयो ल्याजद्वयमा
शैक्षिक कर्जी
कृपी कर्जी
भायपार भ्यवसाय कर्जी
धरायसी कर्जी
हावर पर्चेज कर्जी

विश्वको कुनै पनि कुनाबाट तनिलै
रकम प्राप्त मर्न र पठाउनको लागि
बेष्टन बुनियन भवि ट्रान्सफरको
सुविधा सहित

तुगुनिश्चित अविच्छिन्नको लाभि आज देखिन गै अचत बर्वे बाजी ब्रसालौ

ब्रह्मदा

१० देखि १६ प्रतिशत
सठमको व्याज प्रतिफल पाइने ।

२० प्रतिशत घट्दो तथा ७८ प्रतिशत नघट्ने
व्याजदरना साजिलै ऋण उपलब्ध गराउने ।

बर्ता नं.: १३३१/०६४/६५

DSCCL
प्रतिको ब्रह्मदा ब्रह्म साहारो लेना नि

Dharmasthali Saving & Credit Co-operative Ltd.
Dharmasthali, Kathmandu,
Ph: 01-6221461
e-mail: dsccl@yahoo.com
web: dsccl.blogspot.com

थैया सुर्यः ला दुविना वन, छम्हु चक्रिया क्वाति त्वनाः
कन्हय्या सुर्यःयात छु नके, चच्छिं पीरधन्दा कयाच्वना ।

विवशता जिन्दगी

ए राज शाक्य, ल.पु.

वर्तमान जिन्दगी गोतुला च्वन, फल्वाया मुलय् क्यकुनाः
भूतकाल जिन्दगी लुमनाः लुमनाः, चा-न्हिं ख्वबि हायेकाच्वना ।

म्ह मसिल थौं मनू नं मनूयात, धनया टंकार न्यंके मफुगुलिं यानाः
जीर्ण जुया वनाच्वंगु शरीरय् दुःखया क्यान्सर घानाच्वना ।

पुइका: स्वया जीवनया सफुति, जिन्दगी कं व्वल छु यानाः
त्वंका: तयागु खः दुरु सकसित नं, तर प्रतिकारे विष जिं त्वना चोना ।

स्वार्थ जगतय् दानि खनिं अभ नं, बिइपि भरोसा तया दया करुणा
न्व्यानाच्वन जीवन दुःखमय सागरय्, थ्व हे भरोसाया नांचाय् च्वना ।

जिन्दगीया जीवन फुके माःगु, जन्म जुया लोकय् न्व्याथे यानाः नं
नायेकाच्वना जीवन पलपल, विवशतां, दुःखाई नयाः भमरी च्वना ।

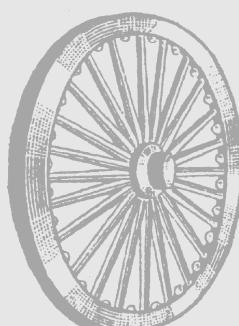

धर्म-शाकच्छाया ऋ

प्पयें दुखं जाः संसारे, सुख गनं ल्वीगु आः
'धर्म-शाकच्छा' सिमाक्वे च्वनाः आनन्दी ज्वी बाः

जन्म ज्वीगु बखतय् भी पशु सिवे छुं मपा:
नये-त्वने-द्यने, युवा ज्वीव माली इहिपा:
थ्वया न्व्यो वा ल्यू सय्केमा: विद्या भीसं उत्तम
विद्या नं जा निताजि दु - अधर्म व सद्धर्म ।१।

पशु सम म्वायेगुसा अधर्म सय्केवं गा:
थः व कतः सुखी यायत् सद्धर्म हे सय्केमा:
गुर्जु-भन्ते, कक्षा-सफू आदिया अध्ययन
प्रज्ञायागु पुसा व्वली श्रुतमयी थ्व ज्ञानं ।२।

ए लाभरत्न तुलाधर

ईन्द्रियया इच्छापूर्ति ज्वीव सुख वःथें ज्वी
लिपासिया वइ यथार्थ-त्वगं थलय् लः थें ज्वै
मेवयात इना बीव लुँ वहः दां भचा फ्वी
धर्म-शाकच्छाया निधि व्यूलिसे समृद्ध ज्वी ।३।

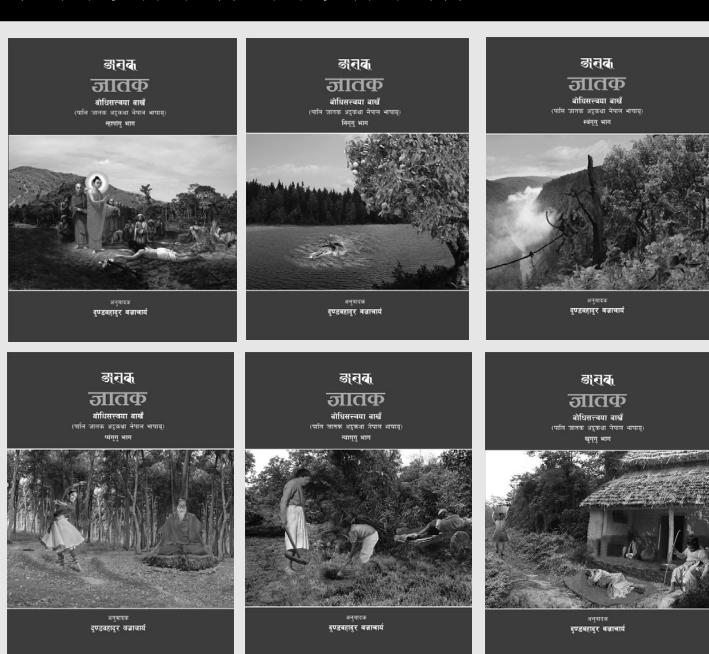
त्वं सुर्ज जातक : बोधिसत्त्वया सम्पूर्ण बाखँ पिदनीन ! पिदनीन !!!

अनुभवी अनुवादक भाजु दुण्डबहादुर वज्राचार्यजुया ल्हातं सललं वंकः याउँक अःपुद्धकः व थुद्धकः नेपाल भाषाय् अनुवादित सम्पूर्ण ५४७ पु जातक बाखं प्रत्येक छेय् छेय् संग्रह याना तये माःगु, ब्वने माःगु, ब्वंका न्यने माःगु ग्रन्थत याकनं पिदने त्यंगु झी सकसियां लागी अतीव धर्मगौरवया विषय खः ।

२०५३० बाइ द साइजया लगभग निट्टःत्यां मयाक पृष्ठ दुगु छकोलं खुग् (6 Volumes) या सेट आः तकं नेपाल भाषाया इतिहासय् गुगुं विधाय् गुबलैं पिहाँ मवःनिकथं प्रथमवार पिहाँ वये त्यंगु दु । सीमित रूपय् पिदनीगु थुपिं जातक सेट पिहाँ वये त्य्यो थः सम्बन्धित विहार वा संघसंस्थाय् वा क्वय्या ठेगानाय् सम्पर्क तया थःथःपिनिगु नां च्वका आरक्षण याना विज्याहुँ/दिसँ । धर्मया मूल ग्रन्थ अध्ययन याना मूल खँ थुडिकेत थःत अवसर चूलाका विज्याहुँ/दिसँ । जातक सेटया जम्मा मू ३०००/- तका जुइ तर न्ह्वः दां बिया दर्ता नं. (ल्या) सहित रसिद कया तःपिन्त मू २०००/- तकां उपलब्ध जुइ ।

प्रत्येक थेरवादी विहारया प्रमुख भन्ते/गुरुमां वा बौद्ध संघसंस्थातयसं उपरोक्तकथं आरक्षण इच्छुक व्यक्तिपिनिगु नां, ठेगाना, फोन नं आदि संग्रह याना जिपिनापं यथाशिघ्र सम्पर्क तयेत इनाप दु । सीमित जक सेट छापे जुइगु जुया लिपा मदय्का नुगः मषिंकाः च्वनेमाले फु ।

लुमके बहःजु न्याना विज्याइगु/दीगु प्रत्येक ग्रन्थ सेटपाखें बुद्धशासनयात बालागु तिबः जूवनी । श्रद्धालु प्रकाशक परिवारपाखें पिदनीगु जातक ग्रन्थ सेट बिक्रीपाखें प्राप्त जुइगु रकम त्रिपिटक बौद्ध ग्रन्थ प्रकाशन कोषय् दुतिनीगु जुल ।

सम्पर्क :			
वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालय पूर्णबहादुर वज्राचार्य एण्ड सन्स निवास गाःबहाल, यल, मोवाइल नं. ९८४९२९७४२९ फोन नं. ५५४३४२५/५५३३३२६	भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर बौद्धजन विहार, सुनाकोठी मो. ९८४९२९७९८५	भिक्षु राहुल महास्थविर ध्यानकुटी विहार, भोत ९८४९२८४७२९	
भिक्षु धर्मसूति महास्थविर आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भु मो. ९८१२७७८६०	भिक्षु भद्रिय महास्थविर यमिम महाविहार, गःछें ९८४९७९३९९९	भिक्षु उपतिस्स महास्थविर संघाराम विहार, ढल्को मो. ९८४९२४०६९५	भिक्षु कोण्डन्य बुद्धविहार, भृक्टीमण्डप ९८५१०४६९८८
भिक्षु पञ्चारतन सुमंगल विहार, लुँखुसी ९८४९२३७२६७	भिक्षु पियदस्ती चतुब्रह्म विहार, मातातीर्थ मो. ९८४९९९०६४	मदनरत्न मानन्धर धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः मो. ९८५१०३००८५	अनागारिका अगग्राणी अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र, शंखमू मो. ९८४९४६९२२६

A Buddhist Perspective

A Happy Married Life-2

3. The Reality of Married Life

John J. Robinson in his book *Of Suchness* gives the following advice on love, sex and married life. “Be careful and discreet; it is much easier to get married than unmarried. If you have the right mate, it’s heavenly; but if not, you live in a twenty-four-hour daily hell that clings constantly to you, it can be one of the most bitter things in life. Life is indeed strange. Somehow, when you find the right one, you know it in your heart. It is not just an infatuation of the moment. But the powerful urges of sex drive a young person headlong into blind acts and one cannot trust his feelings too much. This is especially true if one drinks and gets befuddled; the most lousy slut in a dark bar can look like a Venus then, and her charms become irresistible. Love is much more than sex though; it is the biological foundation between a man and a woman; love and sex get all inter-twined and mixed up.”

Problems

Almost everyday we hear people complaining about their marriages. Very seldom do we hear stories about a happy marriage. Young people reading romantic novels and seeing romantic films often conclude that marriage is a bed of roses. Unfortunately, marriage is not as sweet as one thinks. Marriage and problems are interrelated and people must remember that when they are getting married, they will have to face problems and responsibilities that they had never expected or experienced hitherto.

People often think that it is a duty to get married and that marriage is a very important event in their lives. However, in order to ensure a successful marriage, a couple has to harmonize their lives by minimizing whatever differences they may have between them. Marital problems prompted a cynic to say that there can only be a peaceful married life if the marriage is between a blind wife and a deaf husband, for the blind wife cannot see the faults of the husband and a deaf husband cannot hear the nagging of his

wife.

☞ K. Sri Dhammananda

In Buddhism, one can find all the necessary advice which can help one to lead a happy married life. One should not neglect the advice given by the Enlightened Teacher if one really wants to lead a happy married life.

Sharing and Trust

One of the major causes of marital problems is suspicion and mistrust. Marriage is a blessing but many people make it a curse due to lack of understanding.

Both husband and wife should show implicit trust for one another and try not to have secrets between them. Secrets create suspicion, suspicion leads to jealousy, jealousy generates anger, anger causes enmity and enmity may result in separation, suicide or even murder.

If a couple can share pain and pleasure in their day-to-day life, they can console each other and minimize their grievances. Thus, the wife or husband should not expect to experience only pleasure. There will be a lot of painful, miserable experiences that they will have to face. They must have the strong will power to reduce their burdens and misunderstandings. Discussing mutual problems will give them confidence to live together with better understanding.

Man and woman need the comfort of each other when facing problems and difficulties. The feelings of insecurity and unrest will disappear and life will be more meaningful, happy and interesting if there is someone who is willing to share another's burden.

Blinded by Emotions

When two people are in love, they tend to show only the best aspects of their nature and character to each other in order to project a good impression of themselves. Love is said to be blind and hence people in love tend to become completely oblivious of the darker side of each other's natures.

In practice, each will try to highlight his or her sterling qualities to the other, and being so engrossed in love, they tend to accept each other at “face value” only. Each lover will not disclose the darker side of his or her nature for fear of losing the other. Any personal shortcomings are discreetly swept under the carpet, so to speak, so as not to jeopardize their chances of winning each other. People in love also tend to ignore

their partner's faults thinking that they will be able to correct them after marriage, or that they can live with these faults, that "love will conquer all."

However, after marriage, as the initial romantic mood wears off, the true nature of each other's character will be revealed. Then, much to the disappointment of both parties, the proverbial veil that had so far been concealing the innermost feelings of each partner is removed to expose the true nature of both partners. It is then that disillusion sets in.

Material Needs

Love by itself does not subsist on fresh air and sunshine alone. The present world is a materialistic world and in order to meet your material needs, proper financing and budgeting is essential. Without it, no family can live comfortably. Such a situation aptly bears out the saying that "when poverty knocks at the door, love flies through the window." This does not mean that one must be rich to make a marriage work. However, if one has the basic necessities of life provided through a secure job and careful planning, many unnecessary anxieties can be removed from a marriage.

The discomfort of poverty can be averted if there is complete understanding between the couple.

Both partners must understand the value of contentment. Both must treat all problems as "our problems" and share all the "ups" and "downs" in the true spirit of a long-standing life partnership.

Pre-marriage Advice

The Anguttara Nikaya contains some valuable advice which the Buddha gave to young girls prior to their marriage. Realizing that there could be difficulties with the new in-laws, the girls were enjoined to give every respect to their mothers-in-law and fathers-in-law, serving them lovingly as their own parents. They were expected to honor and respect their husband's relatives and friends, thus creating a congenial and happy atmosphere in their new homes. They were also advised to study and understand their husbands' natures, ascertain their activities, characters and temperaments, and to be useful and cooperative at all times in their new homes. They should be polite, kind and watchful of their husbands' earnings and see to it that all household expenditures were properly administered. The advice given by the Buddha more than twenty five centuries ago is still valid even today.

To be continued.....

सम्झनुहोस् सुरक्षित बचत, उच्च प्रतिफल एवं सरल कर्जाको लागि राजधानी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

संस्थाद्वारा निर्धारित ब्याजदर

निक्षेपतर्फ

ब्याजदर	व्याजदर
१. बचत खाता	१०%
२. मुद्रती खाता	एकमुष्ट
६ महिना	११.५०%
१ वर्ष	१३%
२ वर्ष	१३.५०%
३ वर्ष	१४%
३ वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि आपसी समझदारीमा	१५%
ब्याजदर तय गरिनेछ।	
२ वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि रु. २ लाखभन्दा बढी रकम राखेमा मासिक रूपमा १४% का दरले ब्याज प्रदान गरिनेछ।	

३. दोब्बर भुक्तानी योजना

यस योजनामा अन्तर्गत ५ वर्ष मुद्रतीमा सँचाको एकमुष्ट दोब्बर भुक्तानी गरिनेछ। यसमा लाग्ने ब्याज कर संस्थाले ब्याहेरिदिने छ।

४. ज्येष्ठ नागरिक वैनसन योजना

यस योजनामा सरिक हुनेलाई प्रत्येक महिना तोकिएको निर्धारित रकम प्रदान गरिनेछ, साथै दशै खर्चको रूपमा डेढ महिना बाबाबको थप रकम समेत प्रदान गरिनेछ र यसमा लाग्ने ब्याज कर संस्थाले ब्याहेरिदिने छ।

ब्याजदर

१. विभिन्न कर्जा १९-२०%

२. व्यवस्थापन शुल्क ३%

(भुक्तानी म्यादभित्र चुक्ता गरेमा १% फिर्ता हुने)

३. मुद्रती रसिद घितोमा प्रदान गरेको ब्याजदरमा २% थप

राजधानी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

बागबजार, काठमाडौं ३१, फोन : ०१-४२९९२५२

BUDDHISM IN THE WEST

The religion of the future will be a cosmic religion. It should transcend personal God and avoid dogma and theology. Covering both the natural and the spiritual, it should be based on a religious sense arising from the experience of all things natural and spiritual as a meaningful unity. Buddhism answers this description. If there is any religion that could cope with modern scientific needs, it would be Buddhism.

Albert Einstein

Many in Nepal, my country of birth, have basic understanding of Buddhism. I came to the U.S.A. in 1979 and then again in 2006. I have tried to study how Buddhism is practiced in the U.S.A. I found people practicing Buddhism with great enthusiasm as compared to my fellow Nepalese back home. I have been more than a little disappointed with this observation in the past. Also, I put some sort of uncomfortable questions when we don't dare to adore some of Buddha's teachings. The major reason for this subdued approach toward Buddhism has been the action of erstwhile rulers of Nepal, who tried to effectively banish Buddhism by expelling everyone who practiced Buddhism; and who threatened Buddhist monks and nuns with the choice of disrobing or leave the country.

Buddha's ideas were based on his observation of human behavior starting with his experience when he ventured outside his palace and saw an old man, a sick man, and a dead man. Buddha taught that any human being can attain Buddhahood provided he or she follows the Eightfold Paths which are included in the Four Noble Truths. His teachings of the Four Noble Truths which included the Eight Fold Path are:

1. There is suffering in the world.
2. Suffering occurs because of too great an attachment to one's desires.
3. By eliminating the cause-attachment-you can eliminate suffering.
4. There is a method to eliminating the cause, called the Eightfold Path, a guide to "right" behavior and thoughts. The Eightfold Path is a moral compass leading to a life of wisdom (right views, right intent), virtue (right speech, conduct, livelihood), and mental discipline (effort, mindfulness, concentration).

 Kishore Sherchand
ksherchand@yahoo.com

When I landed in the United States, my wish was to find a place where my family and I could go for pray and meditate. My wife Shova met a Tibetan friend who suggested that we visit Tse Chen Ling Buddhist Center near San Francisco Downtown. For the first time in the U.S.A. we saw a Buddhist center run by American monks and nuns. Tibetan Lama Gheshe Knawang Dakpa was the main teacher at the centre at that time. The center is affiliated with the Foundation for the Preservation on Mahayan Tradition (FPMT) and the center's students often visit Nepal. For almost one and half years we attended his great teaching every Sunday. We also performed Puja including the one to commemorate the death anniversary of my sister's and her husband who were victims of a cold blooded killing at Sauru Mustang.

Later we started visiting Shambhala Buddhist Center in Sunset district that was closer to our house. Shambhala offers open house meditation session every Sunday followed by teaching. We found mostly Americans attending the sessions. Unlike Tse Chen Ling Buddhist Centre where monks and nuns lead the teachings, there were regular folks teaching. Shambhala way of teaching, meditating and studying philosophy is to purify one's mind and body. The practices were a combination of sitting and walking meditation which was a new thing for me.

In Nepal, we practice by sitting in lotus and by prostrating before a Buddha's statue. In the U.S.A. we saw that you could sit on the floor or a chair or walk or lie down to according your convenience. I liked the fact it was possible to adjust the physical posture according one's level of comfort.

Later once I moved to Sacramento I had to find a place where I could do what I did in San Francisco. I met on my own a Thai Buddhist Temple Wat Sacramento Buddhanaram and planned to visit. Mostly Sunday was when most of Thai followers used to gather and pray mostly on special occasions. The temple was run by 5 Thai monks. Since, most prayers and worships are performed in the Thai language, so it was not so understandable. Our visits were more of a ritual prayer than meditation. I also started visiting another Buddhist Center named Lion's Roar Buddhist Center in Sacramento. The centre is directed by Native born Lama Yeshe Jinpa, Director and Resident Teacher and a Mongolian Lama Venerable Damchabazar Gurjav,

Associate Teacher. The Center offers variety of programs but my visits were mostly confined to occasional meditation and attending lectures by invited Lamas known in the US. I also came to know another Buddhist Center by the name “One Bodhi Tree”. My first visit was to see a documentary on Dalai Lama’s Renaissance, which was really appreciable. The Center’s teaching is run by Mr. Ravi Verma, a computer scientist, a Buddhist Practitioner and a Teacher. In one meeting, he taught “Tongle” (taking and giving) meditation and led meditation in the memory of recent tragedy in Japan. My visit also experienced a 2600th Centennial Celebration of Buddhism at Sacramento organized by a group of Buddhist communities of Sacramento and Bay area. The celebration gave me a profound opportunity of knowing how this religion is adored by the American people. Till now I was also highly fortunate enough to visit the exhibition on Relics of Buddha and Buddhist Masters in Sacramento organized by The Maitreya Project touring 50 different countries and several states of U.S.A.

Buddhism in the U.S.A.

According to several studies, Buddhism was almost unknown to the U.S.A. 150 years ago. Large scale Chinese immigrants in 1850s and Japanese in late 1880s began to arrive, and from Korea around 1903. Immigration was at first primarily to Hawaii. Populations from other Asian Buddhist countries followed, and in each case, the new communities established Buddhist temples and organizations. For instance, the first Japanese temple in Hawaii was built in 1896 near Pauhau by the Honpa Hongwanji branch of Jodo Shinshu. The first Japanese Buddhist temple in the continental U.S. was built in San Francisco in 1899. The first Buddhist clergy to take up residence in the continental U.S. were Shuye Sonoda and Kakuryo Nishimjima, missionaries from Japan who arrived in 1899.

The first Theravada monastic community established in the United States was the Washington Buddhist Vihar in Washington in 1965 by the monks from Ceylon. The Vihar was accessible to English-speakers with Vipassana meditation part of its activities. However, the direct influence of the Vipassana movement was not established until a group of Americans returned there in the early 1970s after studying with Vipassana Masters in Asia.

After 1970s, many Tibetans immigrated to the United States from Nepal and India. The exiled spiritual leader of Tibetan people Dalai Lama made a rousing call through the message of peace and non-violence to the Western world. Universities started to teach Buddhism. Many centers existed devoted to the teaching of Buddha. Many retreat centers were established all over the United States. Noteworthy, for the first time, nuns from Nepal also came to USA to be ordained.

Basically there are three groups of Buddhism flourishing in the United States (Ryuei Michael McCormick, 2002). The first groups are the “Ethnic Buddhists” who practice Buddhism because it is a part of their ethnic heritage. We can see many monasteries established and run by different Asian populations. The second groups are the “Evangelical Buddhists” who are comprised of groups from Asia who actively seek out converts from the general population. Finally, the third are the “Elite Buddhists” who are comprised of those native born Americans who have actively sought out Buddhism. The Elite Buddhists form the third and most visible group of Buddhists in the USA. By one estimate, their numbers in the mid-'90s were 800,000 but they could easily be more than a million now that the 21st century has dawned. These are the middle class, upper-middle class, and celebrity patrons of Zen Buddhism, Tibetan Vajrayan Buddhism, and the Theravada-derived Vipassana meditation practices.

Well over a thousand Buddhist temples and practice centers are estimated to have been established. The first Buddhist temple in America was built in 1853 in San Francisco by the Sze Yap Company, a Chinese American fraternal society. California's Hsi Lai Temple is one of the largest Buddhist temples covering 15 acres (61,000 m²). The City of Ten Thousand Buddhas is geographically the largest Buddhist community in the U.S.A. located in Talmage, California covering over 480 acres (1.9 km²) of land.

Monastery to the Living Room

We in the East follow Buddhism as a way of ritual during birth, marriage, death for peace and harmony. We have a monastic way of practicing Buddhism, especially the Lamaism which has remained more of a passive method not letting the ordinary followers to know much of what it meant Buddhism. Our Lamas and Nuns were not trained in a way that could make them more approaching for teaching in public. However, the situation is gradually changing now. On the contrary, Hindu priests became more capable mainly due to language supremacy and state patronage in Nepal. In my opinion, comparatively, the teaching in Theravada (Newar Buddhism) remained more appealing to its followers.

I have read the article published in National Geography 2005 by Perry Garfinkel through the Shambhala Center Boulder where he states, “Around the globe today there is a new Buddhism. Its philosophies are being applied to mental and physical health therapies and to political and environmental reforms. Athletes use it to sharpen their game. It helps corporate executives handle stress better. Police arm themselves with it to defuse volatile situations. Chronic pain sufferers apply it as a coping salve. Prisoners practice for self-reflection and rehabilitation.”

It did not mean much in the East where we have rituals of worships and prayer. We offer alms to Bikshhus and Bikshunis allowing them to continue their livelihood and devoting to Monastery and Vihar. To sustain livelihood in a monastic life, those who wish, do so either by regular donation through membership when one is physically present at visit. On the contrary, the Western society, by their culture roots does not impart this way of giving donations. Raising funds or donations is a normal practice.

The Shambhala Way of Practicing Buddhism (<http://www.shambhala.org/teachers/chogyam-trungpa.php>):

Probably the best-known Tibetan Buddhist Lama to spread Buddhism in a more secular way in the United States was Chögyam Trungpa, part of the Kagyu School of Tibetan Buddhism. He first moved to England in 1963, founded a temple in Scotland, and then relocated to Barnet, Vermont, and then Boulder, Colorado by 1970. He established what he named Dharmadhatu meditation centers, eventually organized under a national umbrella group called Vajradhatu (later to become Shambhala International). He developed a series of secular techniques he called Shambhala Training. Following Trungpa's death, his followers at the Shambhala Mountain Center built the Great Stupa of Dharmakaya, a traditional reliquary monument, near Red Feather Lakes, Colorado consecrated in 2001.

Buddha's teaching spells out that nothing is static and time makes you to change. Do what you conceive the best. Probably this way of accepting the philosophy and principles of Buddhism in a completely different culture can better fit you. Shambhala master advocates that one does not have to change his original faith and can still practice Buddhism. The credit certainly goes to Rimpoche Trungpa who founded Shambhala to make more acceptable to the Western society. Trungpa Developed a Shambhala model in the West beyond Buddhist canon attracting thousands of students that include Japanese archery, calligraphy, flower arranging, tea ceremony, health care, dance, theatre, and psychotherapy, among others. He, in 1974 established Buddhist-inspired Naropa University in North America, the first of its kind, that integrates ancient traditions of wisdom into the curriculum of modern education.

Buddhism is taking a turning point when great Masters speak to Westerners how one can practice Buddhism without sacrificing one's own faith. The fundamental guiding principles come right from Siddhartha Gautama that all human beings are welcome to join, practice and preach irrespective of original faith, race, nationality, caste, color and creed.

Is Buddhism on the Rise?

Prophecy of Eight Century Indian Sage and founder of Tibetan Buddhism, Guru Padma Sambhav

(The Lotus Born; Guru Rimpoche; Lopon Rimpoche) may be worthy to cite here,

"When the iron bird flies, horses run on wheels, the Tibetan people will scatter like ants across the world, and the Dharma will come to the land of red-faced people."

The red-faced people could have been called Europeans including those who spread over to America, Australia, and other parts of the world.

The greatest Man of the Century, Albert Einstein, although he comes from a Jewish family, labeled Buddhism in his quote as the "Religion of the Future." His prophecy could also be judged as a growing acceptance by Western intellectuals linked to meditational practice and experimental or observational verification.

I see, those looking for Buddhism in the United States have deeper depth of quest for keeping the body and mind in the most respectful form. They search and develop curiosity of one's act by meaning and its implication on their life style. Meditation has helped them to discipline their body and mind, finding a way out of dogmatism, and finding a disciplined life action, peace of mind, closer to nature and scientific verification. Buddhism perhaps tries to answer in three ways: The philosophy of action, karma, philosophy of compassion and greatness, karuna, and philosophy of wisdom and intellectualism, prajna, which we in the East would not pay attention much.

Many University professors, writers, thinkers, Hollywood celebrities, sports men and women, executives have embraced Buddhism in a way of understanding and practicing. Meditation and chanting have become a way for many of them. One of the first Americans who followed and ordained as a monk of Buddhism, was Robert Thurman. In addition there are Richard Gere, Steven Seagal, Tina Turner, Tiger Woods, Roberto Baggio, and Jennifer Lopez and so on. Probably the most well known is Richard Gere who also supported freedom for Tibet and human rights.

The one major event that helped Buddhism gain a breakthrough in the United States was the 1893 Parliament of World Religions in Chicago, a highly publicized interfaith event attended by such personalities as the Japanese Zen-Master Shaku Soen (1859-1919) from Japan and Anagarika Dharmapala (1864-1933) from Ceylon, who traveled across the U.S.A. and founded the first Buddhist centers there. One of the greatest popularizers of Buddhism was Shaku Soen's disciple Suzuki Daisetz (1870-1966), who was the first to give Westerners a systematic account of the enlightenment experience (Satori) in Zen.

When China became a communist country, it suppressed Buddhism - most visibly in Tibet. According to the International Campaign for Tibet, since 1949 more than 6,000 Tibetan Buddhist monasteries, nunneries,

and temples have been destroyed. But today Buddhism in China is resurfacing. With more than 170 million practitioners, it's the country's fastest growing religion. Some estimates now over 400 millions to as much as 50 percent the national population.

In the 1990s, Robert A. F. Thurman estimated there were 5 to 6 million Buddhists in America. In a 2007 Pew Research Center survey, at 0.7% Buddhism was the fourth largest religion in the U.S.A. after Christianity (78.4%), no religion (10.3%) and Judaism (1.7%). Another estimate of the number of Buddhists in America ranges from just over one million to as high as four million. And according to a 2004 study, more than 25 million Americans believe that Buddhist teachings have had an important influence on their spirituality.

Buddhism is no longer just for monks and Asians in the United States. Christians and Jews practice it. African Americans meditate alongside Japanese Americans. Accurate counts of Buddhists in the United States are difficult. Because Buddhism is often a cultural concept, individuals who self-describe as Buddhists may have little knowledge nor commitment to Buddhism as a religion or practice; on the other hand, others may be deeply involved in meditation and committed to the Dharma, but may refuse the label "Buddhist".

Fourth Form of Buddhism: Engaged Buddhism

Buddhism so far in the lands of Buddha are basically divided into three categories or sects: Theravad (Way of the elders), original form of Buddhism mostly popular in Ceylon, plain India and other South East Asia; Mahayana (great vehicle) popular in East Asia China, Korea, Japan and part of Vietnam and Vajrayan form of Mahayana popular in Tibet, Himalayan region of Nepal, India, Bhutan, Mongolia, part of Eastern Russia. The fourth one coming up as the Western Form of practice composed with socially engaged, may be living-room-based, more secular, may be non-monastic, more philosophically approached than the traditional lands of Buddhism. This is termed like Engaged, Socially Engaged, Humanistic or Navayan. In the Western context, I would also prefer to call it Dhyanayan (meditational).

The word engaged Buddhism was not familiar to me until I attended a three day orientation meeting at Bhaktapur, organized by one Youth Bouddha Shangha of Nepal supported by International Network of Engaged Buddhists (INEB). The main teacher was an American lady. I thought, in the beginning, this notion was coined by Westerner to practically apply in social uplifting like education, health and development as we observe in Christianity way of doing. I felt, this is a good way of serving the needy society - refers to Buddhists who are seeking ways to apply the insights from meditation practice and Dharma teachings to

situations of social, political, environmental, and economic suffering and injustice.

The term was first coined by Vietnamese Zen Buddhist Thich Nhat Hanh, inspired by the Humanistic Buddhism reform movement in China by Taixu and Yinshun. Finding its roots in Vietnam through the Zen Buddhist teacher Thich Nhat Hanh, Engaged Buddhism has grown in popularity in the West. During the Vietnam War, he and his Shangha (spiritual community) made efforts to respond to the suffering they saw around them. They saw this work as part of their meditation and mindfulness practice, not apart from it. Thich Nhat Hanh outlined fourteen precepts of Engaged Buddhism, which explained his philosophy.

One of the best known figures who followed the path of Buddhism in a socially and politically way that pertains very much to the concept and practices of Engaged Buddhism was Dr. Bhimrao Ramji Ambedkar. Baba Sahib Dr. Ambedkar, the founding father of modern Indian constitution, in defiance of hierarchical Hindu caste system that existed in India and Nepal, with his announcement in public, followed Buddhism and converted at one time almost half a million Indians of lower Hindu caste. He is widely considered as the main figure who brought back Buddhism in India that was kept exiled for over 800 years. In his words, while accepting Buddhism as his religion, "I will accept and follow the teachings of Buddha. I will keep my people away from the different opinions of Hinayan and Mahayan, two religious orders. Our Buddha Dharma is a new Bouddha Dhamma, Navayan (Neo Buddhism)" (Navayan, 1956). Many Buddhist scholars like George Boeree (2002) and founder of the Buddhist Society in England (1906-1967) Christmas Humphreys, have favorably commented on Navayan coined by Dr. Ambedkar, another synonym for Engaged or Humanistic Buddhism.

Engaged Buddhism has found its way of attempting to link authentic Buddhist meditation with social actions. Organizations such as the Buddhist Peace Fellowship, the International Network of Engaged Buddhists and the Zen Peacemakers, led by Roshi Bernard Glassman are devoted to building the movement of Engaged Buddhists. Other Engaged Buddhist groups include the Benevolent Organization for Development, Health and Insight, Gaden Relief Projects, the U.K.'s Network of Buddhist Organizations, Fo Guang Shan and Tzu Chi. Other prominent figures in the movement include Robert Aitken Roshi, Joanna Macy, Gary Snyder, Alan Senauke, Sulak Sivaraksa, Maha Ghosananda, Sylvia Wetzel, Anthony Stoltz, Diana Winston, Fleet Maull, Joan Halifax, Tara Brach, and Ken Jones.

Buddhism Viewed from Faith & Wisdom as a Unity of Religion

Buddhism advocates the unification of faith and wisdom. Faith is characterized by the sentiments

of respect and of inspiration by an ideal. Faith in Buddhism is developed through contemplation and investigation so that the characteristics of truthfulness, righteousness, and efficacy of the ideal in which one develops faith, can be understood and revealed. Cultivation of faith and wisdom as a unity in Buddhism, unlike other religions, involves several stages,

1. Faith without prejudice
2. Faith with profound understanding
3. Faith with endeavor
4. Faith with realization.

Otherwise, faith without wisdom will develop ignorance and wisdom without faith will develop a perverted view. And the most outstanding characteristic of wisdom is free thought and its operative functions include understanding and cognition."

Buddhism in the West has taken a turning point making more appealing to the American people in pursuit of practicing Buddhism. The West has developed it into a system that leads to finding a way of understanding cause and relationship. Many American youths question whether Buddhism is a Religion or a Philosophy. Because Siddhartha Gautama did not say himself Son of God (Jesus Christ), Prophet of God (Muhammad) or God of God (Shiva). Buddhism does not preach the existence of God. Many of the Westerns youths view and reject their own religious beliefs in God as the supreme power. They perhaps try to think in the line of what Buddha said twenty five hundred years ago or Buddhism says, "Anybody can be Buddha (Enlightened one) if one follows those Four Noble Truths and Eightfold paths."

More than that, the practice of meditation has become so powerful and fascinating that no other religion has made this in pursuit of self realization. Western quest to understanding the true meaning of Buddhism in a daily life may have imparted an added value more than just a ritual practice that we perform in the East.

The West may also have understood better the future implication of Buddhism, a message of peace, compassion, tolerance in the midst of growing global unrest and war crisis. Most Americans want to see the realm of peace; Buddhism could give this, because in its history it has been least inimical against other religions. Its approaches have always been peaceful and respectful to others religions. Ironically, during the history of it's up and down, others especially the rulers defied its literatures, statues, teachers in violence, expulsion and extermination.

Lama Surya Das, the most highly trained Native born American Lama in the Tibetan tradition presents his definitive views in his book, "Awakening the Buddha Within"— "We are all Buddhists. The problem is that most of us are sleeping Buddhas. Buddhism is less a theology or a religion than a promise

that contains meditational practices and mind trainings can effectively show us how to awaken the Buddha nature and liberate us from all suffering and confusion."

U.C. Berkeley Professor Lewis Lancaster, a devotee and a distinguished scholar of Buddhism and founder of the Electronic Cultural Atlas Initiative to use the latest computer technology to map the spread of various strands of Buddhism says:

"Born and raised Catholic, I embraced Buddhism having listened to a talk by a Ceylonese Buddhist monk in Kandy, Ceylon where I had a Fulbright scholarship. Thanks to Buddhism I've found peace."

Prof. Lewis labels Buddhism as the World religion because, "Buddhism spread through merchants and trade; Buddhism gave portable sanctity to the world; Buddhism gave relics to the Western society; Buddhism connected its land of origin to China and other parts of the ancient world, taught monastic living to other religions; and it is the most digitally published and gets hits more than any other religion and scientifically verifiable."

Buddhism turned into a World religion without missionary convert and without forceful action, rather through perfect self-realization in the most secular way. At the end, in the face of my hard understanding that not much published and discoursed in the media on the Western Buddhism by Nepalese scholars, I am prompted to write something from what I observed and learned in the United States. I hope to offer some insight why Buddhism is so fascinating to the Western world.

References:

- Beng Tiong Tan, 1996. Teaching in Chinese Buddhism, Budd hanet, Buddha Dharma Education Association, Inc: The Two Distinctive Characteristics of Buddhism, Newcastle, Australia, 10. www.BuddhaNet.net
- Lama Surya Das, 1997. Awakening of The Buddha Within. Eight Steps to Enlightenment. Tibetan Buddhism for the Western World. Broadway Books, New York.
- Lewis Lancaster, 2010. Burke Lecture: Buddhism in a Global Age of Technology, University of California, Berkeley.
- Mark Vernon, March 2011. Meditation News: Buddhism is the new opium of the people. www.guardian.co.uk.
- Nishikanta Waghmare, 2007. Dr. B.R. Ambedkar's Contribution to Buddhist Education in India. www.Countercurrents.org
- Perry Garfinkel, Buddha Rising: Out of the Monastery, Into the Living Room, National Geographic - December 1, 2005.
- Ryuei Michael McCormick, Buddhism in America. <http://nichirenscoffeehouse.net/Ryuei/Buddhism-in-America.html>
- The Berzin Archives. The Buddhist Archives of Dr. Alexander Berzin.
- Times of Bombay, 2010. Adi Shankar was the real founder of Hinduism in the 8th Century.
- Timothy Miller, 1995. Buddhism in America: The Dharma in the Land of Red Man. America's Alternative Religion. State University of New York Press.

बौद्ध गतिविधि

आनन्दकुटीमा मासिक बुद्धपूजा

२५ पौष २०८८, काठमाडौं। पौष पूर्णिमा-मिल पुस्तिका दिन आनन्द कुटी विहारमा मासिक बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दानप्रदान तथा भोजन कार्य सम्पन्न भयो। विगतमाझै लंकाराम चैत्य परिसरमा दीप-प्रज्वलनपछि स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनबाट ज्ञानमाला प्रस्तुत गरियो। आनन्दकुटी विहारका सदस्यसचिव एवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका सचिव भिक्षु धर्मसूति महास्थविरसमक्ष पंचशील-प्रार्थना, बुद्धपूजापछि श्रद्धेय उहाँ महास्थविर भन्तेले जीवनमा सुखशान्ति प्राप्त गर्न त्यागमय भावनाको विकास गर्नुपर्छ भन्ने विषयमा कथात्मक उपदेश गर्नुभयो।

हिरकोतर जयन्ती सम्पन्न

११, १२ पुष भोजपुर टक्सार। शाक्यमुनि विहार स्थापना भई ७५ वर्ष पुगेको उपलक्ष्यमा भिक्षु महासंघबाट महापरित्राणसहित हिरकोतर जयन्ती सम्पन्न भयो। अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका तर्फबाट भिक्षु धर्मसोभन महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यतामा सम्पन्न धर्मसभावीच भिक्षु धर्मसोभन महास्थविर तथा अ.ने.भि. महासंघका उपाध्यक्ष भिक्षु शीलभद्र महास्थविरले संयुक्त रूपमा 'बौद्ध प्रज्ञा' स्मारिका विमोचन गर्नुभयो। शाक्यमुनि बौद्ध संघका अध्यक्ष प्रकाशचन्द्र शाक्यको सभापतित्वमा संचालन भएको सो सभामा संघका उपाध्यक्ष प्रेम शाक्यबाट स्वागत भाषण, कोषाध्यक्ष किशोर कुमार ताम्राकारबाट आयव्यय प्रस्तुत गर्नुभयो भन्ने भिक्षु निग्रोधले प्रकाशित स्मारिकाको समीक्षा गर्नुभयो। नारायण प्रसाद तुलाधर तथा चन्द्रेश्वरी तुलाधरबाट दान प्राप्त चौध इन्चको अगलो ढलौटको बुद्धप्रतिमा प्रतिस्थापित गरी आयोजित महापरित्राण श्रवण गर्न धरान, विराटनगर, चैनपुर, उर्लाबारी, बिर्तामोड, तानसेन, नारायणगढ, बुटवल, काठमाडौंका श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूको सहभागिता रहेको थियो। यशोधरा उच्च मा.वि., तक्सारलगायत धरान निवासी

लालबहादुर/पूर्णकुमारी, काठमाडौंका नारायण प्रसाद तथा चन्द्रेश्वरी तुलाधरद्वारा भोजन व्यवस्थापन गरिएको थियो।

बाल लघु शिविर सम्पन्न

१४ पुष, काठमाडौं। शंखमोलस्थित अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रमा सानै उमेरदेखि बुशिक्षा अभ्यास गराई नैतिकवान्, चरित्रवान् बनाउने उद्देश्यले बिसं २०४७ सालदेखि प्रत्येक वर्ष विद्यालयको जाडो बिदाको समयमा बाल लघु शिविर सञ्चालन गरिए आएअनुरूप यस वर्ष संचालित शिविरमा ३०० भन्दा बढी बालबालिकाहरूले भाग लिएका छन्। शिविरमा ९ वर्षदेखि १६ वर्षसम्मका केटाहरूको लागि २ वटा र केटीहरूको लागि २ वटा गरी ७/७ दिनको शिविर ४ वटा सञ्चालन हुँदै आएको छ। केटाहरू कोही श्रामणेर र केटीहरू कोही अनागारिका तथा ऋषिणी भएर

पनि भाग लिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ। बाल शिविरमा समय तालिका बनाई ध्यान एवं बुद्धधर्मका शिक्षाहरू दिने कक्षा सञ्चालन हुन्छन्।

कुमारमन्ते पुनः अस्पताल भना

१६ माघ, काठमाडौं। नेपालका संघउपनायक ८५ वर्षीय आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर गतवर्षदेखि बिरामी हुनुभई नियमित हप्ताको दुईपटक डाइलझिस स गर्न कार्य भइरहेको छ। गत पुष २१ गते कुमार भन्तेको टाउकोमा रगत जमेको हुँदा उहाँलाई माइतीघरस्थित

You may Visit : www.anandabhoomi.com

अन्नपूर्ण न्यूरोलोजी हस्पिटलमा बरिष्ठ न्यूरोलोजिस्ट डा. बसन्त पन्तको नेतृत्वमा शाल्यक्रिया गरिएको थियो । डिस्चार्ज हुनुभइसकेपछि पुनः उहाँको स्वास्थ्यमा असहजता देखिएको कारण हाल उहाँलाई अन्नपूर्ण हस्पिटलमा उपचारार्थ भर्ना गरिएको छ ।

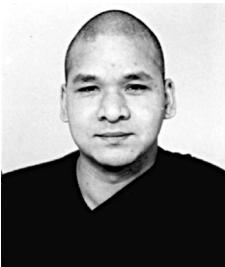

मिं मनू लोकार्पण

७ माघ, काठमाडौं । डा. भगवानदास मानन्धरद्वारा लिखित 'मि मनू' अर्थात् "असल मानिस" नामक पुस्तक कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि संस्कृतिविद् एवं नेपाल भाषा एकेडेमीका चान्सलर सत्यमोहन जोशीले एक समारोहबीच लोकार्पण गर्नुभएको छ । आफ्ना कर्मयोगी पिता दिवंगत भिमदास मानन्धरको वार्षिक पुण्यतिथिको अवसरमा धर्मदानको रूपमा प्रकाशित उक्त पुस्तक दिवंगत पिता एवं सम्पूर्ण असल मानिसहरू प्रति समर्पण गरिएको छ । राज गुरुजु मञ्जश्री वजाचार्यको सभापतित्वमा सम्पन्न सो पुस्तक विमोचन समारोहमा अतिथि लुम्बिनी बौद्ध विश्व विद्यालयका उपकुलपति प्रा. डा. त्रिरत्न मानन्धर, भिक्षु तपस्सीधम्म, लक्ष्मण राजवंशी, मथुरा साय्मी, लेखक डा. भगवानदास मानन्धर एवं प्रकाशक रामकुमारी मानन्धर लगायतले मन्तव्य दिनुभयो । २६४ पुष्टमा विभिन्न ९ वटा भागअन्तर्गत ४३ वटा लेखहरू समावेश गरिएको सो प्रकाशित कृतिमा नेपाली, नेपालभाषा तथा अंग्रेजी भाषामा सामाजिक, आध्यात्मिक-धार्मिक तथा वैज्ञानिक विषयवस्तुसँग सम्बन्धित लेखरचना संग्रह गरिएको छ ।

मिक्षु आनन्द-स्वदेश फिर्ता

युरोपका बेलायत, फ्रान्स र बेल्जियममा सम्पन्न अन्तर्राष्ट्रिय सभा-सम्मलेनहरूमा सहभागी भइ मिक्षु आनन्द स्वदेश फिर्ता हुनुएको छ । WNO (World Newah Organization) को प्रथम विश्व-भेला The World Newah

Convention, लण्डनस्थित University of London को SOAS मा गत अक्टोबर २९, ३०, ३१ का दिन सम्पन्न भएको थियो । उक्त सम्मेलनमा नेपालको तर्फबाट प्रमुख वक्ताको रूपमा वहाँले "Strategic Plans for A Successful Newah Revolution" ("नेवा: आन्दोलन सफलताको लागि रणनीतिक उपायहरू") विषयमा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । उक्त सम्मेलनमा विश्वभरि छरिएका विशिष्ट नेवा: व्यक्तित्वहरू सहभागी भएका थिए भने नेपालको तर्फबाट पद्मरत्न तुलाधर, संस्कृतिविद् सत्यमोहन जोशी, प्रो. माणिकलाल श्रेष्ठ, प्रेमशान्ति तुलाधर, डा. महेशमान श्रेष्ठ, डा. बालगोपाल श्रेष्ठ आदिले सहभागिता जनाएका थिए ।

Nov. 1 तारिखमा नेपालमण्डल बुद्धधर्म (Newar Buddhism) का ज्ञाता तथा नेवा भाषा-संस्कृतिविद् डा. डेविड गेल्नरको निमन्त्रणामा अक्सफोर्ड विश्व-विद्यालयका विभिन्न संकायहरूको भ्रमण तथा जानकारी लिनुभएको थियो । यसरी नै उहाँले फ्रान्सको पेरिस तथा बेल्जियमको ब्रसल्स शहरहरूको भ्रमण गर्नुभयो ।

Nov. 17 मा लण्डनस्थित नेपाली राजदूतावासमा सम्पन्न International Kapilavastu Day (अन्तर्राष्ट्रिय कपिलवस्तुको प्राचीनता, ऐतिहासिकता तथा महत्वका विषयमा चर्चा गर्नुभएको थियो । भारतले बदनियतपूर्ण तरिकाले किन नक्कलि कपिलवस्तु बनाउन खोज्दैछ... भन्ने विषयमा बोल्नुभएको थियो ।

Dec.30 मा लण्डनको किङ्स्स्वरीस्थित SSIBC मा सम्पन्न Interfaith Call for World Peace (विश्व-शान्तिको लागि अन्तर-धार्मिक आवान) भन्ने सम्मेलनमा सहभागीता जनाउनुभई विभिन्न धार्मिक गुरुहरूबीच विश्व-शान्तिको लागि छलफल गर्नुभयो ।

20 January, 2012 मा बेलायत संसदभवन House of Commons (Parliament) को भ्रमण गर्नुभएको थियो । बेलायतको सांसद Bary Gardiner को विशेष पहलमा वहाँले त्यहाँको Upper House या Lords (माथिल्ला सदन) र Lower House (तल्लो सदन) को विशेष निरीक्षण-भ्रमण गर्नुभएको थियो ।

लुम्बिनी भ्रमण वर्ष - २०१२ घोषणा

३० पुष, (१४ जनवरी) लुम्बिनी / भगवान् बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीमा एक विशेष समारोहबीच नेपाल भ्रमण वर्ष २०११ को समापन र लुम्बिनी भ्रमण वर्ष २०१२ को शुभारम्भ गरिएको छ। सोही कार्यक्रममा 'टुरिजम भिजन २०२०' को समेत घोषणा गरिएको छ।

लुम्बिनी परिसरमा आयोजित विशेष समारोहमा प्रधानमन्त्री डा. बाबुराम भट्टराईले लुम्बिनी भ्रमण वर्षको घोषणा गरेका थिए भने राष्ट्रपति डा. रामवरण यादवले शान्तिदिप प्रज्वलित गर्दै लुम्बिनी भ्रमण वर्षको उद्घाटन गरेका हुन्। म्याराथुन धावक बैकूण्ठ मानन्धर, खेलाडी संगिना वैद्य र कृष्ण बस्नेतले शान्तिदिप पर्यटन मन्त्री लोकेन्द्र विष्ट मगरलाई प्रदान गरेका थिए भने शान्तिदिप मन्त्री मगरले राष्ट्रपति यादवलाई प्रदान गरेका थिए। कार्यक्रममा राष्ट्रपति यादवले 'टुरिजम भिजन २०२०' पुस्तकको समेत सार्वजनिक गरेका थिए।

निकै ताम्भामकासाथ लुम्बिनीको शान्तिदिप नजिक केन्द्रीय नहर माथि बनाइएको मञ्चमा आफ्नो संक्षिप्त ५ मिनेटको लिखित मन्त्रव्य व्यक्त गर्दै राष्ट्रपति यादवले राष्ट्रभावनाको सन्देशलाई मनन गरेर अघि बढ्न आग्रह गरे। उनले राष्ट्रवासी आस्था र इच्छालाई सबैले मनन गर्नु पर्न औल्याउँदै जनताको भावनाको कदर गर्दै शान्ति र संविधान पूरा गरेर राष्ट्रलाई अगाडि बाटो

देखाउनु पर्नेमा जोड दिए। शान्तिको मार्गबाट नै सबै समस्याको समाधान संभव भएको बताउँदै राष्ट्रपतिले बुद्धले अपनाएको मार्गमा सबैलाई अघि बढ्न सुभाव दिए। उक्त कार्यक्रममा पर्यटन मन्त्री लोकेन्द्र विष्ट मगरले भर्खरै सकिएको पर्यटन वर्षले केही पर्यटकीय स्थलको पहिचान र केही पूर्वाधार तयार गरेको बताए। नेपाल पर्यटकीय दृष्टिले महत्त्वपूर्ण स्थानबाट फाइदा लिन नसकेको स्वीकार गर्दै उनले सरकार अब पर्यटनको विकासमा केन्द्रीत भएर लाने बताए। त्यसका लागि २०२० सम्मा टुरिजम भिजनअन्तर्गत हरेक वर्ष छुट्टाछुट्टै स्थानमा पर्यटन वर्षको आयोजना गर्दै जाने छौं, उनले भने, 'नयाँ पर्यटन गन्तव्यको खोजी र पूर्वाधारको विकासमा समेत सरकार केन्द्रीत हुनेछ।' मन्त्री विष्टले लुम्बिनी भ्रमण वर्षले यस

क्षेत्रको विकासमा महत्त्वपूर्ण खेल्ने विश्वास गर्दै रोजगारीका अवसरहरू शृजना गर्ने बताए। व्यवस्थापन र पूर्वाधारको विकासले गर्दा नेपाल भ्रमण वर्षमा लक्षअनुसार पर्यटन भित्र्याउन नसकिएपनि पर्यटन विकास सम्भावनाको ढोका खोलिएको दावी गरे। संस्कृति मन्त्री गोपाल किराँतीले बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीलाई अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा चिनाएर यसको फाइदा उठाउनु पर्न बताए। लुम्बिनी हाम्रा लागि अहिलेसम्म माल पाएर चाल नपाए जस्तै भयो, उनले भने 'नेपालीले गरेको विगतको गलित सच्चाउँदै लुम्बिनीको माध्यमबाट अब आर्थिक क्रान्तिको उद्घोष गरिनुपर्छ। कार्यक्रममा लुम्बिनी विकास कोषका उपाध्यक्ष कर्मा साङ्गवो शेर्पाले लुम्बिनी भ्रमण वर्ष लुम्बिनी क्षेत्रको विकासको लागि कोसेदुंगा सावित हुने विश्वास गर्नुभयो। उनले स्थानीय तहको बेरोजगारी समस्यालाई समाधान गर्ने उल्लेख गर्दै सहयोगका लागि आह्वान गरे। पर्यटन सचिव गणेश जोशीले २०२० मा नेपाल आउने पर्यटकको समस्या वार्षिक २० लाख पुऱ्याउने लक्ष्यका साथ नेपाल सरकार लागेको जानकारी गराए।